

OPINNÄYTETYÖ

Hyvien etäelämiskäytänteiden kehittäminen Taidetestaajat-toiminnassa

Margit Ojaniemi

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

(240 op)

12/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Tekijät: Margit Ojaniemi

Opinnäytetyön nimi: Hyvien etäelämiskäytänteiden kehittäminen Taidetestaajat-toiminnassa

Sivumäärä: 42 ja 8 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Sanna Pekkinen

Työn tilaaja(t): Taidetestaajat-toiminta, Joonas Keskinen

Opinnäytetyön tilaaja oli Taidetestaajat. Taidetestaajat on Suomen suurin kulttuurikasvatusohjelma, jonka tavoitteena on tarjota jokaiselle Suomen kahdeksaluokkalaiselle ja heidän opettajilleen taide-elämys.

Opinnäytetyön aiheena oli tarkastella Covid Fan Tutte-etäoopperan toteutusta ja onnistumista erityisesti niissä kouluissa, jotka antoivat etäoopperakokemukselle parhaimmat arvosanat Taidetestaajat-sovelluksessa. Työn tarkoituksena oli löytää hyviä etäelämiskäytäntöjä Taidetestaajat-toimintaan niin olemassa olevasta teoretisestä kuin aineiston löydöksistäkin. Työn avulla kehitettiin taidelaitosten, oppilaitosten ja Taidetestaajat-toiminnan välistä yhteistyötä. Tavoitteena oli kehittää toimivia, osallistavia ja opettajia motivoivia käytänteitä etäelämysten näkökulmasta. Opinnäytetyön tuotoksena syntyivät “Hyvät etäelämiskäytännöt”-video ja -juliste sekä kehittämissuhteet Taidetestaajat-toimintaan.

Työlle oli tarvetta, koska Taidetestaajat-toiminnassa etäelämysten tarjoaminen kouluille on uutta eikä käytäntöjä niiden järjestämiseen ole vielä muodostunut. Covid Fan Tutte on Taidetestaajien ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa etäelämys, joka kahdeksaluokkalaisille on tarjottu.

Opinnäytetyössä yhdistettiin teoria kyselyin tai haastatteluin kerättyyn tietoon. Työssä käytettiin laadullisia kehittämistyömenetelmiä ja aineisto kerättiin avoimen ryhmähaastattelun ja puolistrukturoidun teemahaastattelujen avulla. Aineistojen analysoinnissa käytettiin laadullista sisällön analyysia.

Opinnäytetyön aineiston pohjalta hyvät etäelämiskäytännöt tiivistettiin viiteen osioon: tarkasti valittuun teokseen, laadukkaisiin esi- ja jälkimateriaaleihin, yleisön huomioimiseen ja motivointiin, huolelliseen valmistautumiseen oppilaiden kanssa sekä elämyksellisyyden elementteihin.

Asiasanat: Taidetestaajat, etäelämys, valmistautuminen, taidekokemus, motivointi, taidekasvatus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management 240 ECTS

Author: Margit Ojaniemi
Title: Developing advisable streaming practices for The Art Testers program
Number of Pages: 42 and 8 attachment pages
Supervisor(s): Sanna Pekkinen
Commissioned by: The Art Testers, Joonas Keskinen

The Art Testers are the biggest cultural education program in Finland. Their aim is to provide an art experience for every student at the 8th grade and their teachers nationwide. The Art Testers ordered this thesis to find useful practices for streamed art experiences.

The subject of the thesis was to observe and evaluate the practical implementation of the Covid Fan Tutte-streamed opera. The schools that gave the best ratings for the opera in The Art Testers-application were selected for the study. Theory and the collected data were the foundation of the final productions. The thesis provides ways to improve the cooperation between the art institutions, the schools and The Art Testers. The aim was to develop functional, participatory and motivational practises for the teachers who will be involved in the streamed art experiences.

The final product was “The good streaming practices” poster and video and suggestions of new conventions for The Art Testers. Streamed art experiences are completely new field for The Art Testers and they do not possess any established conventions for providing them. Covid Fan Tutte-opera is the first and currently the only offered streamed art experience.

In the thesis, the theory was combined with the queries and the interviews. The qualitative development methods were utilized. The material was collected via group interview and semi-structured interviews. Analysis was based on content analysis. Reliability was affirmed with data triangulation. Based on the collected data the advisable streamed art experience practises can be summarized into five main elements: accurately chosen performance; pre- and post-materials of good quality; motivating the audience and paying attention to it; careful preparations for the experience with the students; and the elements of experientially.

Keywords: Art Testers, streamed experience, preparation, art experience, motivation, art education

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TAIDETESTAAJAT	7
	2.1 Taidetestaajat-toiminta.....	7
	2.2 Covid Fan Tutte-etäooppera	8
3	ELÄMYKSEN MUODOSTUMINEN	11
	3.1 Kulttuurikompetenssi ja yksilön motivoituneisuus kokea taidetta	11
	3.2 Yleisön ja noviisin tarpeet	13
	3.3 Elämyksellisyys	15
4	OPETTAJA, OPETUSSUUNNITELMA JA TOIMINTA TAIDETESTAAJISSA	18
	4.1 Opettajien roolit ja pedagogia Taidetestaajat-toiminnassa	18
	4.2 Esi- ja jälkimateriaalien toteutus ja käyttö.....	20
5	TUTKIMUSMENETELMÄT JA ETIIKKA.....	21
6	AINEISTO JA SEN ANALYYSI.....	24
	6.1 Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton kysely Covid fan tutte-etäoopperasta	24
	6.2 Alkukartoitus avoimen ryhmähaastattelun avulla.....	26
	6.3 Puolistrukturoitu temahaastattelu opettajille	27
7	HYVÄT ETÄELÄMYSKÄYTÄNNÖT	33
8	KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	39
	LIITTEET.....	43

1 JOHDANTO

Taidetestaajat on Suomen suurin kulttuurikasvatusohjelma. Se järjestää kaikille Suomen kahdeksaluokkalaisille ja heidän opettajilleen matkoja korkealaatuisen taiteen pariin kuten oopperaan, teatteriin, konserttiin tai taidemuseoon. Toiminta tavoittaa vuosittain yli 65 000 henkeä, kaikista Suomen kunnista. Vierailujen määrä ja kohteet vaihtelevat lukuvuosittain. Taidetestaajia rahoittaa tällä hetkellä Suomen valtio, Suomen kulttuurirahasto ja Svenska kulturfonden. (Taidetestaajat 2021a.)

Covid-19-pandemia muutti maailmaa ja sen seurauksena tulivat tiukat rajoitukset etenkin taide- ja kulttuuritoiminnalle. Tämä vaikutti suuresti myös Taidetestaajat-toimintaan ja lukuvuonna 2020–2021 vierailuista toteutui vain noin 27 %. Taidetestaajien yläkoulujen rehtoreille toteutaman kyselyn perusteella etäelämyksille oli kuitenkin kysyntää. Vastauksena tähän tarpeeseen Taidetestaajat toteutti Covid Fan Tutte-etäelämyksen yhteistyössä Suomen Kansallisoopperan kanssa. (Keskinen 2021.)

Opinnäytetyön aiheena on tarkastella Covid Fan Tutte-etäoopperan toteutusta ja onnistumista erityisesti niissä kouluissa, jotka antoivat esitykselle parhaimmat arvostukset Taidetestaajat-sovellukseen. Taidetestaajille annettujen Covid Fan Tutte-taidearvioiden (2021) perusteella mukaan valikoitiin 11 koulua. Kouluissa selvitettiin haastattelujen avulla opettajien asenteiden ja motivaation mahdollisia vaikutuksia hyviin arvostuksiin ja näiden luokkien valmistautumiskäytäntöjä. Haastattelussa selvitettiin muun muassa esi- ja jälkimateriaalien hyödyntämistä sekä taidevierailusta saatujen elämyksien ja kokemusten käsittelyä.

Aihe on lähtöisin Taidetestaajat-hankkeesta ja heidän tarpeestaan. Taidetestaajia viime vuosina tutkinut tutkimuskoordinaattori Tarja Pääjoki (2021, 137–138) esittää tutkimuksessaan ajatuksen jatkotutkimuksesta, jossa selvitettäisiin myönteisen taidekokemuksen, esimateriaalin ja valmistautumisen yhteyttä. Tämä opinnäytetyö vastaa esitettyyn toiveeseen, pääasiallisesti etäelämyksen näkökulmasta. Opinnäytetyössä etäelämyksestä puhuttaessa tarkoitetaan kulttuuriesitystä etänä, ruudun kautta.

Opinnäytetyö aloitettiin kehittämistoiminnan tarpeen tunnistamisella. Työlle oli tarvetta, koska Taidetestaajat-toiminnassa etäelämyksien tarjoaminen kouluille on uutta eikä käytäntöjä niiden järjestämiseen vielä ole muodostunut. Covid Fan Tutte on Taidetestaajien ensimmäinen ja toiseksi ainoa etäelämys, joka kahdeksaluokkalaisille on tarjottu. Lisäksi voi olettaa, että ko-

ronapandemian jatkuessa etäelämysten tarjoaminen osana Taidetestaajat-toimintaa voi olla tarpeellista. Työn tavoitteena on löytää hyväksi todettuja etäelämiskäytäntöjä teoriasta sekä käytännön koulumaailmasta.

Tutkimuskysymyksiksi työssä nousivat valmistautumiseen ja opettajiin liittyvät kysymykset. Työssä haluttiin selvittää, vaikuttaako valmistautuminen etäelämyksen onnistumiseen ja miten. Vaikuttavatko roolit, asenteet tai opettajan taidesuhde taidevierailuun valmistautumiseen, taidevierailukokemukseen ja toimintaan vierailun jälkeen? Korreloivatko valmistautuminen ja opettajien mielipiteet oppilaiden antamiin arvosanoihin. Työssä tarkasteltiin myös, voidaanko löytää käytäntöjä, jotka tukevat ja motivoivat opettajia, ja mahdollisesti myös oppilaita, etäelämyksen toteuttamiseen.

Työn avulla kehitetään taidelaitosten, oppilaitosten ja Taidetestaajat-toiminnan välistä yhteistyötä. Tavoitteena on kehittää toimivia, osallistavia ja opettajia motivoivia käytänteitä etäelämyksien näkökulmasta. Opinnäytetyön tuotoksena on ”Hyvät etäelämiskäytännöt”-video ja –juliste sekä toimenpide-ehdotukset Taidetestaajat-toimintaan.

Aineiston keräys aloitettiin lähtötilanteen kartoituksella. Kartoitus toteutettiin Taidetestaajat-koordinaattoreille avoimella ryhmähaastattelulla. Sillä haluttiin saada kattava kokonaiskuva tämänhetkisestä tilanteesta ja Taidetestaajat-toiminnan tarpeista. Taidetestaajat toteuttivat syksyn 2021 aikana myös Covid Fan Tutte-oopperaa koskevan kyselyn, jonka tuloksia analysoimalla saatiin arvokasta tietoa siitä, mitkä asiat mahdollisesti vaikuttivat positiiviseen etäelämiskokemukseen (Taidetestaajat Covid Fan Tutte-opettajakysely 2021). Opinnäytetyön varsinaista aineistoa kerättiin opettajille tehdyn haastattelun avulla. Nämä haastattelut sekä Taidetestaajien tekemä opettajakysely toimivat, teoriapohjan ohella, opinnäytetyön lopputuotosten ja kehittämisohjeiden pohjana.

Työ antaa uutta tietoa kaikille kulttuurialan toimijoille. Tulokset ovat sovellettavissa eri taidelaitoksiin ja –organisaatioihin. Uskon yleisötyön merkityksen kasvavan lähivuosina kaikilla kulttuuri- ja tapahtuma-aloilla. Vaikka opinnäytetyössä tarkastelen vain etäelämyksiä, ovat tulokset sovellettavissa myös fyysisiin taidevierailuihin. Myös yksittäinen tapahtumajärjestäjä voi saada uusia näkökulmia tämän työn tuloksista.

2 TAIDETESTAAJAT

Taidetestaajat-toiminta on ainutlaatuista niin Suomessa kuin ulkomaillakin, joten ymmärtääkseen opinnäytetyön tutkimuskohdetta ja aineistoa on aiheellista perehtyä hieman Taidetestaajat-toimintaan. Seuraavissa luvuissa käydään läpi Taidetestaajat-toimintaan liittyvää historiaa, tavoitteita ja vierailukäytäntöjä. Toisessa alakappaleessa esitellään lyhyesti Covin Fan Tutte-ooppera sekä siitä tuotettu Taidetestaajat-etäelämys. Kappaleessa käydään läpi etäoopperan kulku tuotannon ja katsojien näkökulmasta.

2.1 Taidetestaajat-toiminta

Taidetestaajat-toiminnan tavoitteena on tavoittaa kaikki Suomen kahdeksaluokkalaiset ja tarjota heille taide-elämys. Taidetestaajat-toiminta alkoi vuosina 2016–2020 Suomen Kulttuurirahaston ja Svenska kulturfondenin rahoittamana hankkeena, jonka tuotannosta vastasi Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Lukuvuosina 2017–20 tarjottiin kaikille Suomen kahdeksaluokkalaisille kaksi taidelaitosvierailua – yksi lähialuevierailulle omaan maakuntaan ja toinen valtakunnalliselle vierailulle pääkaupunkiseudulle (uusmaalaiset oppilaat pääsivät tutustumaan myös muiden maakuntien kulttuuritarjontaan). Lukuvuonna 2020–21 myös valtio liittyi rahoittajien joukkoon eduskunnan päätöksellä. Lukuvuonna 2020–21 tarkoitus oli tarjota kaikille yksi lähialuevierailu, mutta koronapandemia esti toiminnan lähes koko maassa. (Taidetestaajat 2021a.)

Toiminnan ydintavoitteena on tarjota nuorille taide-elämyksiä ja työkaluja muodostaa kokemuksestaan perusteltu mielipide. Nuoret arvioivat kokemuksensa Taidetestaajat-sovelluksessa. Sovelluksessa nuoret arvioivat taide-elämystä esimerkiksi hymiöiden, visuaalisten elementtien ja erilaisten mittareiden avulla. Nuorilta saadun palautteen perusteella opitaan, yhdessä Suomen taidekentän kanssa, huomioimaan paremmin nuoret ja heidän tarpeensa taidesisältöjen suunnittelussa ja erityisesti niihin liittyvässä yleisötyössä. (Taidetestaajat 2021a.) Opettajille halutaan tarjota mahdollisuuksia ja tukea taidesisältöjen hyödyntämiseksi opetus- ja kasvatustyössä (mt. 2021), sillä opettajalla on merkittävä rooli kahdeksaluokkalaisten nuoren taidekokemuksen onnistumisessa (Tal & Steiner 2006, 28,36; Pääjoki 2021).

Suomen kaikissa koulutusasteissa on jo vuosia vähennetty taideaineiden opetusta, eikä taideopetus saavuta koko ikäluokkaa (Toivanen 2007; 121–125). Taidetestaajien toiminnassa pyri-

tään ainakin kerran kouluvuosien aikana saavuttamaan koko ikäluokka kerralla. Se tarjoaa kouluille lisäresurssin taide-, kansalais- ja demokratiakasvatuksen saralta. Taatakseen tasa-arvoiset taidevierailut Taidetestaajissa pyritään tasoittamaan esteet, jotta nuoret pääsevät vierailulle liikuntarajoitteista, äidinkielestä tai asuinpaikasta riippumatta. Vierailuissa on otettu huomioon myös opetussuunnitelman tavoitteet. Tämä mahdollistaa kouluille useiden oppiaineiden taidepainotteisen yhteistyön ja tarjoaa vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä koulun ulkopuolelta. (Taidetestaajat 2021a; Taidetestaajat <3 ops 2021.)

Taidetestaajat-vierailu pitää sisällään muutakin kuin pelkän teatterissa, museossa tai konsertissa käynnin, sillä vierailuihin liittyy syventäviä materiaaleja sekä ennen että jälkeen vierailun. Taide-elämykseen ja sen taustoihin ja siitä syntyneisiin ajatuksiin perehdytään näiden materiaalien avulla syvemmin. Oppilaat saavat etukäteen tietoa esityksestä, taidelajista sekä taiteilijoista. Vierailun aikana nuoret pääsevät tutustumaan muun muassa siihen, miten teos on syntynyt, millaista on taitelijan työ tai miten paljon työtä vaatii ennen kuin teos on esitettävissä. Elämyksen jälkeen materiaaleissa painotetaan vierailusta heränneitä kysymyksiä. (Taidetestaajat 2021a.)

Taidetestaajat-toiminnan tavoitteena on tarjota nuorille muistoja ja elämyksiä, purkaa taiteeseen liittyviä ennakkoluuloja ja saada suomalaiset nuoret kokemaan taidetta niin tuttujen kuin tuntemattomienkin taiteenlajien saralta. (Taidetestaajat 2021a). Tämä tavoite on tutkitusti täytynyt erinomaisesti, sillä ennen korona-aikaa lähes kaikki kahdeksaluokkalaiset pääsivät taidevierailulle (Uniarts 2019). Onnistunut taidekokemus on kuitenkin pitkälti kiinni opettajista ja heidän motivoituneisuudestaan (Keskinen 2021; Pääjoki 2021; Taidetestaajat webinaari 1 2021). Etävierailut eivät ole poikkeus, ja mielestäni niissä opettajan merkitys on jopa perinteistä taidevierailua suurempi, koska niissä moni esityksen tuotannollisesta puolesta lankeaa opettajan toteutettavaksi.

2.2 Covid Fan Tutte-etäooppera

Covid Fan Tutte-ooppera sai ensi-iltansa Suomen Kansallisoopperassa elokuussa 2020. Oopperaa johtivat Esa-Pekka Salonen ja Hannu Lintu, ja sitä tähdittivät kotimaiset huippusolistit, kuten Karita Mattila, Tommi Hakala sekä Waltteri Torikka. Libreton teokseen kirjoitti Minna Lindgren Mozartin *Così fan tutte*-oopperan pohjalta. Teos käsitteli suomalaisten kokemusta koronakeväästä oopperan ja sen taiteilijoiden näkökulmasta. Covid Fan Tutte suoratoistettiin Ylen ja Kansallisoopperan yhteistyönä 1. syyskuuta 2020. Esitys sai tuolloin kansainvälisesti

paljon huomiota ja se sai huippuarvioita niin Suomessa kuin ulkomaillakin. (Covid Fan Tutte 2020.) Taidetestaajat tekivät marraskuussa 2020 Suomen yläkoulujen rehtoreille kyselyn (n=788, vastausprosentti 90 %), jonka perusteella yläkouluissa todettiin olevan kysyntää etä-elämyksille. Tähän kysyntään Taidetestaajat vastasivat kokoamalla etäelämyskokonaisuuden Covid Fan Tutte-etäoopperaan. (Keskinen 2021.)

Suomen Kansallisooppera valittiin yhteistyökumppaniksi etäelämykseen, koska se oli paitsi ainoa Taidetestaajien oopperasisältöä tuottava taideorganisaatio, myös ennestään tuntematon monille kahdeksaluokkalaiselle. Kansallisoopperalla oli myös hyvät tekniset valmiudet ja kokemusta vastaavien tuotantojen toteutuksesta. Kolmesta vaihtoehtoisesta oopperaesityksestä Covid Fan Tutte-ooppera valittiin toteutettavaksi muun muassa kotimaisuutensa, ajankohtaisuutensa ja lyhyen keston ansiosta. Lisäksi oopperasta oli jo valmiiksi olemassa Yleisradion kanssa tuotettua materiaalia Taidetestaajien käyttöön. (Keskinen 2021; Ooppera ja baletti 2021a; Taidetestaajat 2021b.)

Taidetestaajat ja Kansallisooppera valmistivat kouluille ja oppilaille esi- ja jälkimateriaaleja etäoopperaan. Esimateriaaleihin muun muassa kuului etätehtäviä ja video, jonka avulla nuoret pääsivät esittelykierrokselle Oopperataloon sekä tekstejä, joissa esiteltiin talon henkilökuntaa ja oopperaa taiteenlajina. Näin miljöö tuli katsojille tutuksi, vaikka livevierailua ei voitukaan toteuttaa Oopperatalolla. Materiaaleissa oli myös traileri tulevaan Covid Fan Tutte-esitykseen. Jatkomateriaaleissa oli lukuisia keskusteluun virittäviä tehtäviä oopperaesityksen aikana tai toteutettavaksi tunneilla. Esimateriaalit koostettiin siten, että nuorten olisi helppo tutustua uuteen taiteenlajiin ja esitykseen. Etäelämyksen aikana nuorille oli esimerkiksi tarjolla bingo, johon esityksestä löytyviä elementtejä sai bongata. Jälkimateriaalien avulla etäoopperakokemusta haluttiin syventää ja antaa vinkkejä elämyksen hyödyntämiseen koulutyössä. Materiaalit toteutettiin sekä suomeksi että ruotsiksi. (Keskinen 2021; Taidetestaajat 2021b; Taidetestaajat materiaalipaketti Covid Fan Tutte 2021.) Osa kouluille tarjotuista materiaaleista löytyy edelleen Kansallisoopperan sivuilta (Ooppera & baletti 2021b).

Taidetestaajat myös julkaisivat Maria Mäkisen Digitaalisesta sisällöstä etäelämykseksi-oppaan (2021). Sen tarkoituksena on antaa näkökulmia opettajille sekä taidelaitoksille siitä, miten digitaalista sisältöä voidaan hyödyntää opetuksessa ja koota niistä kokonaisuuksia opetuksen tueksi (Keskinen 2021; Mäkinen 2021). Covid Fan Tutte-raportin mukaan monessa koulussa valmistauduttiin etäelämykseen huolella. Esimerkiksi koristeita ja tarjoiluja valmisteltiin luokan kesken ennen esityksen katsomista. (Keskinen 2021; Ooppera ja baletti 2021a.)

Oopperaesityksen tallenne ja Taidetestaajien järjestämät suorat alku- ja loppukeskustelut striimattiin yleisölle Vimeo-palvelun kautta 21.4.2021. Ennen esitystä yleisölle esitettiin videomuodossa kierros Oopperatalossa. Alku- ja loppukeskusteluissa kävivät dialogia Taidetestaajien hankepääällikkö Joonas Keskinen, Suomen Kansallisoopperan taiteellinen johtaja Lilli Paasikivi-Ilves, esityksen libretisti Minna Lindgren sekä entiset Taidetestaajat Helmi Isotupa ja Henri Gland. Alussa esimerkiksi Paasikivi-Ilves kertoi oopperasta kokemuksena ja taidelajina. Lindgren taas avasi taustoja Covid Fan Tutte-oopperan kirjoittamisesta. Keskustelussa entiset Taidetestaajat myös kertoivat omasta suhteestaan oopperaan. Alkukeskustelun jälkeen katsottiin tallenne eli itse ooppera. Esityksen jälkeen oli vuorossa vielä loppukeskustelu. Siinä panelistit arvioivat juuri kokemaansa Covid Fan Tutte-oopperaa. Dialogin aikana otettiin myös yhteys Sevettijärvelle, jossa kahdeksaluokkalaiset esittelivät valmistautumistaan. Keskustelut olivat pääosin suomeksi. Kokonaiskestoä etäoopperakokonaisuudelle tuli 2 tuntia 15 minuuttia. (Keskinen 2021; Ooppera ja baletti 2021a.)

Tallenne etäoopperasta oli koulujen katsottavana koko kevään. Suoraa lähetystä 21.4.2021 seurasi yhteensä 3003 laitetta. Tallennetta katsottiin kevään aikana 15 531 kertaa. Koululaiset arvostelivat etäoopperan Taidetestaajat-sovellukseen samaan tapaan kuin normaaleissa taidevierailuissa. (Keskinen 2021; Suomen kulttuurirahasto 2021; Ooppera ja baletti 2021a.)

3 ELÄMYKSEN MUODOSTUMINEN

Seuraavissa kappaleissa perehdytään onnistuneen elämyksen ja etäelämyksen anatomiaan. Tarkastelu lähtee liikkeelle yksilön taidekokemuksen henkilökohtaisesta vastaanottokyvystä, ja etenee kollektiivisemmalle tasolle. Koska Taidetestaajien kohderyhmä poikkeaa perinteisestä taideyleisöstä monella tapaa, pyritään kappaleissa myös huomioimaan tämä erityisyys taideidentiteetin, yleisön noviisiuden ja tarpeiden näkökulmista (Pääjoki 2021). Yleisön näkökulmasta kappaleessa selvitetään kirjallisuudesta löytyvää tietoa elämyksellisyydestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

3.1 Yksilön taidesuhde ja motivoituneisuus kokea taidetta

Taidekokemukseen vaikuttaa kokijan taidesuhde. Eri tutkimuksissa tätä yksilön sisäistä ominaisuutta on kuvattu hyvin monilla eri tavoilla ja nimillä. Kaikki kuitenkin viittaavat samaan asiaan, vaikka hieman eri näkökulmista. (Hartman & Laine, 2020, 20; Pääjoki 2021, 98–99; Taidetestaajat webinaari 1 2021.)

Kasvatustieteilijä David A. Kolbin (1984) teoria kokemuksellisesta oppimisesta toteaa kokemuksen muuttavan yksilön ajattelua ja sitä kautta myös yksilön toimintaa. Kolbin teorian mukaan kokemus johtaa oppimiseen ja oppiminen kokemukseen, muodostaen kehän. Oppiminen alkaa yksilön omakohtaisesta kokemuksesta ja etenee havaintojen ja ajattelun kautta käsitteellistämiseen ja kokemuksen yleistämiseen. Lopulta yksilö osaa soveltaa oppimaansa uudessa tilanteessa. Uuden kokemuksen myötä oppimisen kehä toistuu uudelleen ja uudelleen. (Kolb 1984, 21.) Samaa teoriaa voidaan soveltaa myös yksilön suhtautumisessa taiteeseen. Ihminen ikään kuin oppii kokemaan ja kuluttamaan taidetta.

Filosofi John Dewey taas viittaa kirjassaan taidekokemuksen voimaan, joka muuttaa ja herättää **taideherkkyyden**. Deweyn esteettisen teorian mukaan taide on arkipäiväinen kokemus, jonka tulisi olla kaikkien ulottuvilla. Hänen mukaansa taiteella on kokonaisvaltainen vaikutus ihmiseen. Taidekokemukset voidaan nähdä kokemuksesta toiseen etenevänä ketjuna, jotka kasvatavat kokijaansa, ja näin edistävät hyvää elämää. (Dewey 2010; Westerlund & Väkevä 2011, 37–53.) Taideherkkyys sanana tarkoittaa yksilön kykyä ymmärtää taiteen arvo ja mahdollisuudet. Taideherkkyys käsittää myös yksilön vastaanottavaisuuden ja avoimuuden kulttuurista ja taidetta kohtaan (Vihersaari 2016, 5).

Taidesuhde määritellään yksilön henkilökohtaiseksi näkemykseksi taiteesta, siihen liittyvistä negatiivisista tai positiivisista mieltymyksistä ja tottumuksista. Englanniksi tämä termi on ”engagement with art”. (Pääjoki 2021, 98.) Toisinaan on käytetty myös **taideidentiteetti**-termiä, joka käsittää myös yksilön sosiokulttuurisen taustan ja tarpeet. Taideidentiteetti kuvaa miten yksilö on tottunut taidetta kokemaan, ja miten se on suhteessa yksilön identiteettiin ja minäkuvaan. Esimerkiksi nuorilla nuorisokulttuuri ja sen määrittämät identiteetit vaikuttavat nuorten taidesuhteeseen. (mt., 99; McDonald ym. 2002, 4; Taidetestaajat webinaari 1 2021.)

Kulttuurikompetenssi taas tarkoittaa ”yksilön kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria.” Kulttuurikompetenssin uskotaan rakentuvan kokemusten ja oppimisen välityksellä koko elämän aina varhaislapsuudesta saakka. Sen katsotaan muodostuvan tiedon, taidon, tietoisuuden ja asenteiden yhteisvaikutuksesta. Yksilön kulttuurikompetenssi on sekä tiedostettua sekä tiedostamatonta. Näihin kaikkiin osa-alueisiin voidaan vaikuttaa ja niitä voidaan kehittää. (Seirala 2012, 9; Hartman ym. 2020, 20; Pääjoki 2021, 19.)

Toisaalla puhutaan myös **taidemuistista**, joka tarkoittaa sitä, että ihminen muistaa kokemansa taiteen, ja koettu taide helpottaa omalta osaltaan tulevia kokemuksia. Näin uusi taideteos on helpompi hahmottaa kokonaisuutena. (Taidetestaajat webinaari 1 2021.)

Kaikki nämä termit viittaavat suoraan siihen, miten motivoitunut yksilö on kohtaamaan taidetta. Miten siis voidaan motivoida esimerkiksi taidevierailulla olevia opettajia? Professorit John Falk ja Lynn Dierking (2012) ovat tutkimuksessaan etsineet erilaisia taidevierailijoita motivoivia tekijöitä. He määrittivät erilaisia ihmistyyppjä taidevierailijoista sekä löysivät erilaisia motivaation lähteitä yksilön kiinnostuksen ja innostuksen parantamiseksi. Esimerkiksi opettajat esitettiin fasilitaattoreina, joita motivoi erityisesti se, että ryhmän tarpeet tulevat huomioiduksi ja elämys mahdollistuu. (Falk & Dierking 2012.)

Kulttuurin ja taiteen pariin hakeutuvat useimmiten lapset ja nuoret, joiden vanhemmat ovat itse kiinnostuneita taiteista, työskentelevät tai opiskelevat alalla, tai toimivat alan ammattiteissa (Falk ym. 2012; Hartman ym. 2020, 67–69). Myös tutkija Mari Martinin (2017) havainnot tukevat tätä huomiota. Kulttuurin kuluttamisen mallit periytyvät hänen mukaansa jopa ylisukupolvisesti. Martin puhuu ”hyväosaisuuden kehästä”. (Martin 2017, 46.)

Myös ennakkoasenteet vaikuttavat motivoituneisuuteemme. Vaikka taidemuoto olisi vieras ja käynti elämyksessä ensimmäinen, on yksilöllä yleensä jo jokin ennakkoajatus kyseisestä taiteenlajista. Erilaiset stereotypiat voivat kuitenkin nousta esiin ja vaikuttaa yksilön taidesuhteen muodostumiseen. (Pääjoki 2021, 99.)

Yksi merkittävin kokemattoman kävijän ennakkokäsityksiä muokkaava tekijä on sosiaalisen viiteryhmän jakama näkemys kohteen kiinnostavuudesta. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa yli 80 % ensikertalaisista tuli museoon lähipiirin suosituksesta. Sosiaaliset mediat esittävät merkittävää roolia taiteiden ja kulttuurin suosittelussa. Sosiaalisen viitekehysten vaikutus ilmeni myös päinvastaisessa toiminnassa: jos ystäväsi ja läheisesi eivät käy museoissa, et todennäköisesti käy siellä itsekään. Koulujen tekemät vierailut taidelaitoksiin ovat tärkeitä, sille ne tuovat myös sellaiset yksilöt taiteen äärelle, joilla ei ole muutoin luonnollista suhdetta kulttuuriin. (Falk ym. 2012, 85–86, 91.)

Kirjailija Siri Kolu (2016, 136) kuvaa taidesuhdetta rutiiniksi ja sen oppimiseksi. Mitä enemmän yksilö osallistuu taidekokemuksiin, sitä paremmin hän viihtyy niissä. Kaikesta ei tarvitse pitää, mutta kaikkea voi kokeilla. Jokaisella opettajalla on myös yksilöllinen suhde ja ennakkoasenne taiteeseen ja erilaisiin taidelajeihin. Oletettavasti tämä vaikuttaa suoraan myös heidän halukkuuteensa osallistua Taidetestaajat-toimintaan. Mielestäni hyviä etäelämyskäytänteitä etsiessä on huomioitava myös opettajien tarpeet ja asenteet, sillä niillä on suoraan ja välillisesti merkittävä vaikutus oppilaiden taidekokemukseen, ja siten Taidetestaajat-toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen.

3.2 Yleisön ja noviisin tarpeet

Taidetestaajien yleisö on monin tavoin poikkeavaa. Tutkimuskoordinaattori Tarja Pääjoen tutkimuksen (2021) mukaan yksi esiin noussut haaste Taidetestaajat-toiminnassa on yleisön noviisuus. Sekä oppilaat ja opettajat voivat olla ensimmäistä kertaa jonkin taidelajin parissa. (Pääjoki 2021, 106–111.) Taidelaitokset joutuvat huomioimaan tämän muun muassa ennakkotiedotteissaan oppilaitoksille. Valmistautuminen vaikuttaa taidevierailusta syntyvään kokemukseen. Tarpeiden täyttäminen on yksi avain positiivisen kokemuksen syntymiseen ja motivaatioon. (Kolu 2016, 130–139; Taidetestaajat webinaari 1 2021.)

John Falkin ja Lynn Dierkingin (2012, 267) tutkimuksessa selvisi, että se museo, joka huomioi vierailijan fyysiset tarpeet, onnistui tarjoamaan kokonaisvaltaisimman taidekokemuksen. Myös

Pääjoki tähdentää tarpeiden täyttymisen olevan suoraan yhteydessä kokijan motivoituneisuuteen ja taidekokemuksen vastaanottokykyyn. Tällöin taidekokemuksella voi olla myös vaikutusta yksilön laajempaan taidesuhteeseen ja –identiteettiin. Pääjoen tutkimuksessa havaittiin, että niissä taidelaitoksissa, joissa vierailijoille tarjottiin syötävää ja juotavaa, sekä opettajat että oppilaat kokivat vierailun äärimmäisen positiivisena. Perustarpeiden merkityksellisyys taide-elämyksessä korostuu erityisesti noviiseilla. (Taidetestaajat webinaari 1 2021.)

Mikäli taidevierailuihin ei valmistauduta lainkaan, on riskinä vierailijan ylikuormittuminen. Tämä koskee erityisesti noviisiyleisöä, siis paitsi oppilaita, myös monia opettajia. Vierailupäivät pitävät sisällään paljon uutta. (Pääjoki 2021, 129–130.) Kehityspsykologisesta näkökulmasta ennakointi ja havaintojen jäsentely auttavat noviisia tehokkaimmin saavuttamaan positiivisen taidekokemuksen. Pääjoki tähdentää, että mitä paremmin vierailuun on voinut etukäteen valmistautua ja kohteeseen tutustua, sitä paremmin kokija pystyy keskittymään itse taidevierailuun ja sen sisältöön. Esimerkiksi jos teoksesta on ollut nähtävissä pieni traileri, osa tai yksityiskohta ennen varsinaista taidevierailua, uuden havainnointiin ei kulu niin paljon voimavaroja. (Taidetestaajat webinaari 1 2021.) Liiallista aistikuormitusta voidaan vähentää ammatilaisen antamalla tuella esimerkiksi edellä mainituilla tavoilla ennen taidevierailua, sen aikana ja sen jälkeen (Pääjoki 2021, 129–130).

Noviisiyleisön kanssa on tärkeää huomioida myös kulttuurin henkinen esteettömyys. Henkinen esteettömyys tarkoittaa sitä, että tapahtuman tai taideteoksen sisältö on viestitty, avattu ja markkinoitu niin selkeästi, että kenen tahansa yksilön on mahdollisuus ymmärtää ja arvioida, mistä teoksessa on kyse. Kynnys kulttuuriorganisaatioissa vierailuille saattaa olla korkea, ja siksi viestinnän tulee palvella erilaisia ja eritasoisia yleisöjä arvottomatta ja ylenkatsomatta. (Mäenpää 2016, 88–96.)

Tapahtuma-alalla tapahtumien suunnittelussa käytetään myös Maslowin tarvehierarkia-teoriaa apuna yleisön huomioimisessa. Maslowin teoria esittää viisiportaisen mallin yksilön tarpeista. Tarpeet esitetään seuraavassa hierarkkisessa järjestyksessä: tärkeimpänä ovat yksilön fyysiset tarpeet, niiden jälkeen turvallisuus, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeet, arvonannon tarpeet ja lopuksi itsensä toteuttamisen tarve. Myöhemmin Maslow täydensi malliaan lisäämällä malliinsa itsensä ylittämisen tarpeen. Taide ja kulttuuri voidaan liittää näihin kahteen jälkimmäiseen. (McLeod 2002.) Maslowin tarvehierarkiamalli on mielestäni erinomainen työkalu, jota on helppo soveltaa niihin haasteisiin, joita Taidetestaajat kohtaavat yleisön motivoinnissa ja

osallistamisessa. Esimerkiksi etäelämyksissä opettajia ja oppilaita voitaisiin auttaa kiinnittämään huomiota fyysisiin tarpeisiin sekä turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tarpeisiin. Tällöin todennäköisyys etäelämyksen onnistumiselle olisi suurempi (Taidetestaajat webinaari 1 2021).

Etäelämyksessä myös opettajan rooli korostuu poikkeuksellisen paljon, tällä kertaa nuorten perustarpeiden täyttäjänä. Hänen vastuulleen lankeaa monien niiden yksityiskohtien ja mukavuustekijöiden järjestely, jotka livevierailuissa kuuluvat taidetoimijalle: esimerkiksi vessakäyntien, ruokailujen ja esitystaukojen aikatauluttaminen, valaistuksen ja äänenvoimakkuuden huomioiminen ja esityksen häiriöttömän seuraamisen mahdollistaminen. Ajattelin tämän poikkeuksellinen vastuun saattavan kuormittaa opettajaa kohtuuttoman paljon. Esimerkiksi epäselvä ohjeistus valmisteluista tai epävarmuus laitteistosta ja muusta järjestelyn toimivuudesta aiheuttavat varmasti stressiä monille opettajille. Näistä syistä on mielestäni ehdottoman tärkeää, että myös opettajan perustarpeista ja ohjeistuksesta huolehditaan asiaankuuluvalla huolellisuudella. Voisi siis sanoa opettajan olevan onnistuneen etäelämyksen avainhenkilö.

3.3 Elämyksellisyys

Omassa viestinnässään Taidetestaajat puhuvat “taide-elämyksestä” tai “etäelämyksestä”. Mielestäni tässä yhteydessä on aiheellista paneutua myös elämyksellisyyteen. Elämys käsitteenä on hyvin abstrakti, mutta esimerkiksi sanakirjassa se määritellään “voimakkaasti vaikuttavana kokemuksena” (Suomisanakirja 2021). Elämys jättää syvän muistijäljen ja saa aikaan yksilöllisen, pysyvän muiston. Elämys on moniaistinen, normaalista poikkeava ja tunteita herättävä kokemus. Myös luovuus on usein liitetty osaksi elämystä. Jokainen peilaa elämystä henkilökohtaisiin näkemyksiinsä. (Mäkinen 2021.)

Virtuaalitaikuri Joni Pakanen pohti Giglen lokakuun 2021 webinaarissa etäelämyksestä osuvasti:

“Etäelämystä on tarkasteltava omana kokonaisuutena ja palveluna. Staattisen ruudun tai esityksen sijaan tulisi ajatella etäelämystä enemmänkin tv-tuotannon näkökulmasta. Miten saada katsoja keskittymään ruutuun koko esityksen ajan?” (Gigle 2021).

Live-esityksen ja etäelämyksen vertailu ei siis välttämättä ole tarpeellista tai mielekästä. Etäelämystä tulisi tarkastella myös ennen kaikkea katsojan näkökulmasta. Onko esitys kiinnostava ja miten se on rytmitetty? Mitä elementtejä ja muuttuvia kuvakulmia se sisältää? Live-esityksen

muuntaminen sellaisenaan etäelämykseksi ei Pakasen (2021) mukaan välttämättä palvele katsojaa. Onnistuessaan etäelämys ylittää kuitenkin samaan kuin fyysinen taide-elämys. Se herättää kokijassaan ajatuksia ja tunteita, piti hän esityksestä tai ei.

Elämys ei synny yksin esityksestä, eli tässä tapauksessa pelkästä tallenteesta, vaan elämys on kokonaisuus (Mäkinen 2021). Jokainen kulttuuri- ja taide-esityksessä käynyt tietää, miten esitykseen valmistautuminen alkaa jo kotoa. Käydään suihkussa, valitaan asu ja laittaudutaan, matkustetaan ja jonotetaan. Paikan päällä kenties syödään tai nautitaan virvokkeita. Rauhoitetaan ja keskustellaan, aistitaan ympäristöä kaikilla aisteilla. Esitys pitää aina sisällään jonkinlaisen arvaamattomuuden ja ennakoimattomuuden, jännityksen. Kaikki nämä elementit omalta osaltaan valmistavat elämykseen ja tekevät hetkestä erityisen. Etäelämyksessä näitä live-elämykseen luontaisesti kuuluvia elementtejä ei ole, joten valmistautuminen ja virittäytyminen esitykseen on toteutettava toisella tapaa. Vastuu etäesityksen elämyksellisyydestä jää kokijalle (mt. 2021).

Live-esityksessä elämyksellisyyttä tuottaa esiintyjän ja katsojan välinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen kautta elämys voi aiheuttaa kokijassa muutoksen ja edesauttaa myös oppimista. Vuorovaikutus nähdäänkin tärkeänä osana elämyksellisyyttä yhdessä osallisuuden kanssa. Vuorovaikutus on jokaiselle kokijalle subjektiivinen kokemus, eikä yhtä ”oikeaa” tapaa olla vuorovaikutuksessa ole olemassa. Esitystilanteessa voidaan nähdä kolme erilaista vuorovaikutuksen tapaa: vuorovaikutus taiteen kanssa, vuorovaikutus taiteen tekijöiden kanssa ja vuorovaikutus muun yleisön kanssa. (Mäkinen 2021, 8–9.) Etäelämyksissä nämä kaikki kolme vuorovaikutustapaa ovat hyvin erilaiset kuin livetilanteessa. Ruudun takaa koetussa kulttuurissa erityistä huomiota voisi kiinnittää vuorovaikutukseen muun yleisön kanssa. Se voi olla oppilaiden välistä, opettajan ja oppilaan välistä tai sosiaalisen median välityksellä toteutuvaa vuorovaikutusta.

Elämyksellisyyttä voidaan lisätä kiinnittämällä huomiota tilaan ja sen tunnelmaan. Etäelämyksessä tekniikka sanelee pitkälti sen, missä esitystä katsotaan. Oli tila mikä tahansa, voi elämyksellisyyteen panostaa esimerkiksi kiinnittämällä huomiota tarjoiluihin, tilan somistukseen ja valaistukseen sekä aseteluun. (Mäkinen 2021.)

Yleisön osallisuus luo myös elämyksellisyyttä. Osallisuuden kokemus syntyy yksilön osallistuessa toimintaan, jossa yksilö kokee olevansa merkittävä osa kollektiivista kokonaisuutta (Martin 2017, 4–5). Yleisöä voidaan osallistaa useilla erilaisilla tavoilla, esimerkiksi pelien,

tehtävien tai muun vastaavan toiminnan avulla. Yleisö voidaan myös ottaa osaksi teosta tai heidän voidaan antaa tuottaa sen sisältö joko osittain tai kokonaan. Osallistamisen tapoja tulisi joka tapauksessa olla monia erilaisia, jotta jokainen kokija voisi osallistua itselleen mielekkäällä tavalla. Osallistaminen voidaan myös nähdä taideorganisaatiota uudistavana tekijänä ja hauskana, positiivisena yleisön ja taidelaitoksen vuorovaikutusta lisäävänä elementtinä. (Lindholm 2015b, 136–149.)

Elämykseen vaikuttavat tekijät voitaisiin tiivistää kuuteen osioon: tilaan, tunnelmaan ja tarjoiluihin; yksilön mielentilaan; hetken ainutlaatuisuuteen; seuraan, jossa esitys katsotaan ja vuorovaikutukseen eri tasoilla; hetkeen virittäytymiseen ja valmistautumiseen ja yksilön osallisuuden kokemukseen. Kuviossa 1 esitetään nämä elementit, jotka vaikuttavat positiivisesti elämykskokemuksen syntymiseen. (Lindholm 2015b; Martin 2017; Mäkinen 2021.)

Kuvio 1. Elämyksen elementit (Lindholm 2015b; Martin 2017; Mäkinen 2021).

4 OPETTAJA, OPETUSSUUNNITELMA JA TOIMINTA TAIDETESTAAJISSA

Seuraavissa kappaleissa paneudutaan yksityiskohtaisemmin opettajan rooliin Taidetestaajat-toiminnassa, sen vaikutuksiin oppilaan taidekokemuksen syntymisessä sekä pedagogisiin haasteisiin, joita nykykoulumaailmassa on havaittu. Viimeisessä kappaleessa esitellään tutkimuksissa tehtyjä löydöksiä esi- ja jälkimateriaalien hyödyntämisestä osana taidevierailua.

4.1 Opettajien roolit ja pedagogia Taidetestaajat-toiminnassa

Opettajan rooli taidevierailun onnistumisessa on keskeinen. Tutkimuskoordinaattori Tarja Pääjoki (2021, 113) toteaa tutkimuksessaan, että “opettajat ymmärsivät heikosti oman työnsä vaikuttavuuden nuorten taidekokemukseen”. Pääjoki toteaa, että opettajan vaikutus nuorten taidekokemukseen on oleellinen. Osa tähän tutkimukseen osallistuneista opettajista eivät ymmärtäneet, miksi taidevierailuja ylipäättään toteutettiin. Osa opettajista jätti myös ennakkomateriaalin tekemättä, jolloin vierailuun ei ollut valmistauduttu oppilaiden kanssa lainkaan (mt., 126). Osa yleisötyön ammattilaisista myös kritisoi opettajien huonoja asenteita ja negatiivista vaikutusta oppilaisiin (mt., 146).

Sekä Pääjoen (2021) että professori Tali Talin ja tohtori Laura Steinerin (2006) tutkimuksissa korostuivat ammattilaisten, niin opettajien kuin oppaidenkin, taidevierailun aikana omaksumat roolit ja niiden vaikutukset oppilaan kokemuksiin ja oppimiseen. Talin ja Steinerin tutkimuksessa roolit jaettiin karkeasti kolmeen eri toimintamalliin: passiiviseen, organisoivaan ja osallistuvaan. Passiivinen kävijä jättää oppilaat yleisötyöntekijän huomaan osallistumatta itse lainkaan toimintaan. Organisoiva kävijä taas valvoo luokkaa ja auttaa yleisötyöntekijää käytännön järjestelyjen kanssa. Osallistuva kävijä on itse aktiivinen ja esittää tarkentavia kysymyksiä ja pyrkii ymmärtämään koettua. Suurin osa opettajista oli Talin ja Steinerin tutkimuksen mukaan organisoivia kävijöitä. (Talin ym. 2006, 28, 36.)

Koulujen kanssa toteutetuissa taideopetuksissa hankalimmaksi tilanteeksi on kuvailtu tilannetta, jossa opettaja ei ymmärrä kokonaisuutta tai yhteistyön ja läsnäolon merkitystä (Stenius 2008, 23). Vastaavanlaisia ongelmatilanteita kuvataan myös muissa tutkimuksissa (O’Toole ym. 2014, 9). Tarja Pääjoen (2021, 147) päätelmä on se, että epätietoisuus rooleista, vastuista ja tehtävistä johtaa epäluottamukseen ja turhautumiseen. Opettajan luontainen ammattilaisrooli saattaa taidevierailulla muuttua, ja hän on itselleen ammatillisesti vieraassa tilanteessa. Pääjoki

on mielestäni tiivistänyt tämän hyvin lauseessaan “...jotta taide koskettaisi, tarvitaan ammattitaitoista motivointia” (Uniarts 2019). Siksi opettajat on huomioitava erityisellä huolellisuudella taidevierailujen valmisteluissa ja viestinnässä.

Opettajat eivät välttämättä ymmärrä osuuttaan kokemuksen luojina vaan olettavat taidelaitoksen “hoitavan hommansa”. Opettajat eivät esimerkiksi tutkimuksissa nähneet ennakkotyöskentelyä tärkeäksi tai mieltäneet toimivansa opettajan roolissa myös taidelaitoksessa. (Anderson, ym. 2006, 373–375; Pääjoki 2021, 148; Tal ym. 2006, 28, 41.) Opettajan roolin määrittäminen Taidetestaajat-toiminnassa vaatisikin mielestäni syvempää pohdiskelua ja koulutusta. Jotta opettaja pystyisi tukemaan nuoren henkilökohtaisen taidesuhteen muodostumista, tulisi hänen tunnistaa ensin omat taidekäsitteensä.

Taidekasvatus voidaan nähdä yhteiskunnan tapana ylläpitää laajemman väestöpohjan suhdetta taiteeseen ja kulttuuriin. Taidekasvatuksen tavoitteena on opettaa ymmärrystä, sietämään ja käsittelemään ilmiöitä sekä ristiriitaisuuksia, joita taide sisältää. (Kalhama & Vartiainen 2006, 7; Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 12; Sederholm 2007, 143–149.) Koska kulttuuri- ja taidetoiminta on osa lasten oikeuksien sopimusta (Unicef 2021), tätä toimintaa voidaan pitää myös yhtenä edellytyksenä sosiaalisen tasa-arvon toteutumiseksi (Rusanen ym. 2014, 20). Lasten oikeuksien toteutuminen taiteen ja kulttuurin osalta on pitkälti kiinni aikuisten vastuun kantosta (Ruokonen & Rusanen & Välimäki 2009, 3). Nuorten taidekasvatus ja Taidetestaajat-toiminta voidaankin nähdä syvempänä poliittisena ja ihmisoikeudellisena kysymyksenä, jossa nuorille tarjotaan tasa-arvoiset mahdollisuudet kehittyä ja kokea taidetta ja kulttuuria.

Uudessa opetussuunnitelmassa oppimisprosessi nähdään vuorovaikutteisena tapahtumana, jossa erilaisilla oppimisympäristöillä ja toiminnallisuudella on iso merkitys. Siinä tavoitteena on oppia refleктоimaan oppimiskokemusta, henkilökohtaisia kokemuksia ja tunteita. Myönteiset tunnekokemukset, ilo oppimisesta sekä luova toiminta, esimerkiksi taiteen eri muodot, edistävät, syventävät ja elävöittävät lapsen oppimista. (Partanen 2019, 97–99.)

Luovuus ja innovatiivisuus, erilaiset ongelmanratkaisutaidot, median lukutaito ja kommunikation keinot nähdään keskeisinä oppilaiden tulevaisuuden avaintaitoina. (Häkkinen, Juntunen & Laakkonen 2011, 51–61.) Mielestäni Taidetestaajat voivat toiminnallaan esitellä uusia oppimisympäristöjä ja luoda tulevaisuustaitoja kehittäviä oppimiskokonaisuuksia ja -konsepteja.

Vaikka tämä ei ole Taidetestaajien ensisijainen tavoite, näkisin näiden mahdollisuuksien avautuvan luontaisesti osana muuta toimintaa. Ja tähän etävierailut voivat tarjota erilaisia alustoja ja mahdollisesti myös opettajia motivoivia taidekokemusten muotoja.

4.2 Esi- ja jälkimateriaalien toteutus ja käyttö

Huolellinen valmistautuminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta taidevierailu olisi mahdollisimman onnistunut (Anderson, Kisiel & Storksdieck 2006, 370–378; Hartman ym. 2020, 103; Pääjoki 2021, 94; Taidetestaajat webinaari 1 2021). Taidetestaajat-toiminnassa edellytetään taideorganisaatioilta esitykseen liittyvien esi- ja jälkimateriaalien valmistamista, eli etkoja ja jatkoja. Jokainen taidelaitos tuottaa haluamansa kaltaisen materiaalin. Esi- ja jälkimateriaalit voivat sisältää kirjallista tietoa ja tehtäviä, tai ne voidaan esittää helposti omaksuttavassa videomuodossa; osa taas saattaa olla taiteilijavierailuja tai muita esityksen jälkeen pidettäviä keskustelutuokioita.

Esi- ja jälkimateriaalien käyttö vaihtelee koulu- ja opettajakohtaisesti. Taidetestaajista on viime vuosina tehty kaksi suurempaa tutkimusta (Hartman ym. 2020; Pääjoki 2021). Näissä tutkimuksissa on huomattu, että osa opettajista hyödyntää melko huonosti tai ei ollenkaan annettuja materiaaleja. Esteenä saattoi olla opettajan noviisuus ja materiaalien vaikeaselkoisuus: esimerkiksi monet esimateriaalit vaativat laajaa aiempaa tietopohjaa ja henkilökohtaisia kokemuksia taidelajista tai teoksesta ollakseen ymmärrettäviä tai käyttökelpoisia kokemattomalle taiteen tuntijalle (Hartman ym. 2020, 103; Taidetestaajat webinaari 1 2021).

Pääjoen (2021) mukaan osassa taidelaitosten esi- ja jälkimateriaaleista oli havaittavissa taidelaitoksen kyvyttömyys samaistua nuoren tai noviisin asemaan. Osa materiaaleista koettiin liian korkealentoisiksi tai teoreettisiksi. (Uniarts 2019.) Mielestäni Taidetestaajat voisivat ottaa tässä kohden suurempaa roolia ja auttaa taidelaitoksia esi- ja jälkimateriaalien valmistamisessa. Koska tämä materiaali on ehkä yksi konkreettisin ja luontevin tapa osallistaa ja motivoida opettajia ja oppilaita, tulisi sen laatuun, sisältöön ja saavutettavuuteen kiinnittää erityistä huomiota. Etäelämyksessä etkojen ja jatkojen merkitys korostuu entisestään.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA ETIIKKA

Opinnäytetyön alussa tein avoimena haastatteluna (liite 1.) alkukartoituksen Taidetestaajat-hankkeen koordinaattoreille. Haastattelu kesti noin 1,5 tuntia ja se toteutettiin ryhmähaastatteluna Zoomissa. Haastattelussa käsiteltiin aiheita, jotka olisivat nimenomaan Taidetestaajien näkökulmasta tärkeitä ja mielekkäitä. Kartoituksen tarkoituksena oli ymmärtää paremmin Taidetestaajat-toimintaa ja käytäntöjä sekä selvittää, miten kattava tietopohja aiheesta jo oli hankkeen sisällä. Koska alkuperäinen opinnäytetyönaihe muuttui ensimmäisen suunnitelman ollessa valmis, alkukartoitus ehdittiin jo toteuttaa elokuun 2021 alussa, tosin hieman eri kärjellä. Vaikka kartoituksessa näkökulma oli eri kuin lopullisessa työssä, pystyin hyödyntämään siinä esiin tulleita näkökulmia ja havaintoja haastattelurunkoa (liite 3.) suunnitellessa.

Opinnäytetyössä varsinaisen aineiston keräys toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelulla. Haastattelun avulla haluttiin selvittää muun muassa opettajien rooleja ja asenteita, valmistautumista, esi- ja jälkimateriaalien käyttöä ja ajatuksia niistä. Haastatteluista kerättyä tietoa verrattiin oppilaiden Taidetestaajat-sovelluksessa antamiin arvosanoihin ja kommentteihin etävierailusta, ja näiden korrelaatiota tehtiin valmisteluihin ja etäelämyksen toteutukseen.

Aineiston keräykseen käytettiin temahaastattelua (liite 3.). Puolistrukturoitu temahaastattelu sopii aihetta käsittelevän kirjallisuuden mukaan aiheisiin, joissa tutkimusasetelmaa täsmennetään työn edetessä. Haastattelussa oltiin kiinnostuneita haastateltavan kokemuksista, merkityksistä ja olosuhteista, joissa ne ovat muotoutuneet. Kysymykset määritettiin etukäteen ja jaettiin alusta saakka teemoihin. Haastattelussa esitetyt kysymykset olivat avoimia. Teemoiksi valittiin suhtautuminen, valmistautuminen etäelämystä ennen, käytäntö ja etäooppera, etäelämyksen jälkeen, kokonaisuus ja tulevaisuus. Haastattelun teemat perustuivat jo tiedettyyn tietoon ja koordinaattoreille tehtyyn ryhmähaastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 47–48; Ojasalo, ym. 2015, 48–49; Tuomi & Sarajärvi 2014, 87–89; Vilkkä 2021, 79.)

Kouluihin oltiin yhteydessä sähköpostin välityksellä 28.9.2021. Ensimmäiseen yhteydenotto oli muotoiltu saatekirjeen muotoon (liite 2.). Saatekirje on kirjallisuuden mukaan suunniteltava huolella, sillä sen perusteella päätetään, osallistutaanko tutkimukseen vai ei. Saateen on oltava luotettava ja motivoiva. (Hirsjärvi ym. 2014, 83–85; Ojasalo, ym. 2015, 133–134.) Saatekirje suunniteltiin elokuussa, ja ohjaava opettaja Sanna Pekkinen sekä Taidetestaajien hankepäällikkö Joonas Keskinen tarkistivat kirjeen oikeellisuuden. Muistutukset lähetettiin kaksi kertaa sähköpostilla ja Taidetestaajat myös soittivat muistutuspuhelun valikoiduille kouluille. Näissä

yhteydenotoissa turvauduin haastateltavan suostutteluun, vaikka siihen on kirjallisuudessa kohdistettu kritiikkiä (Hirsjärvi ym. 2014, 85; Eskola & Suoranta 1998, 93).

Haastattelutilanne haluttiin pitää luontevana, rentona ja keskustelun omaisena. Puolistrukturoidut kysymykset toimivat hyvänä pohjana haastattelulle, ja niitä hyödynnettiin myös tutkimuksen ulkopuolisen mutta mahdollisesti muun arvokkaan tiedon keräämiseen. (Hirsjärvi ym. 2014, 47, 124–125.) Kysymysten järjestystä muutettiin haastateltavan kerronnan mukaan. Haastattelut äänitettiin.

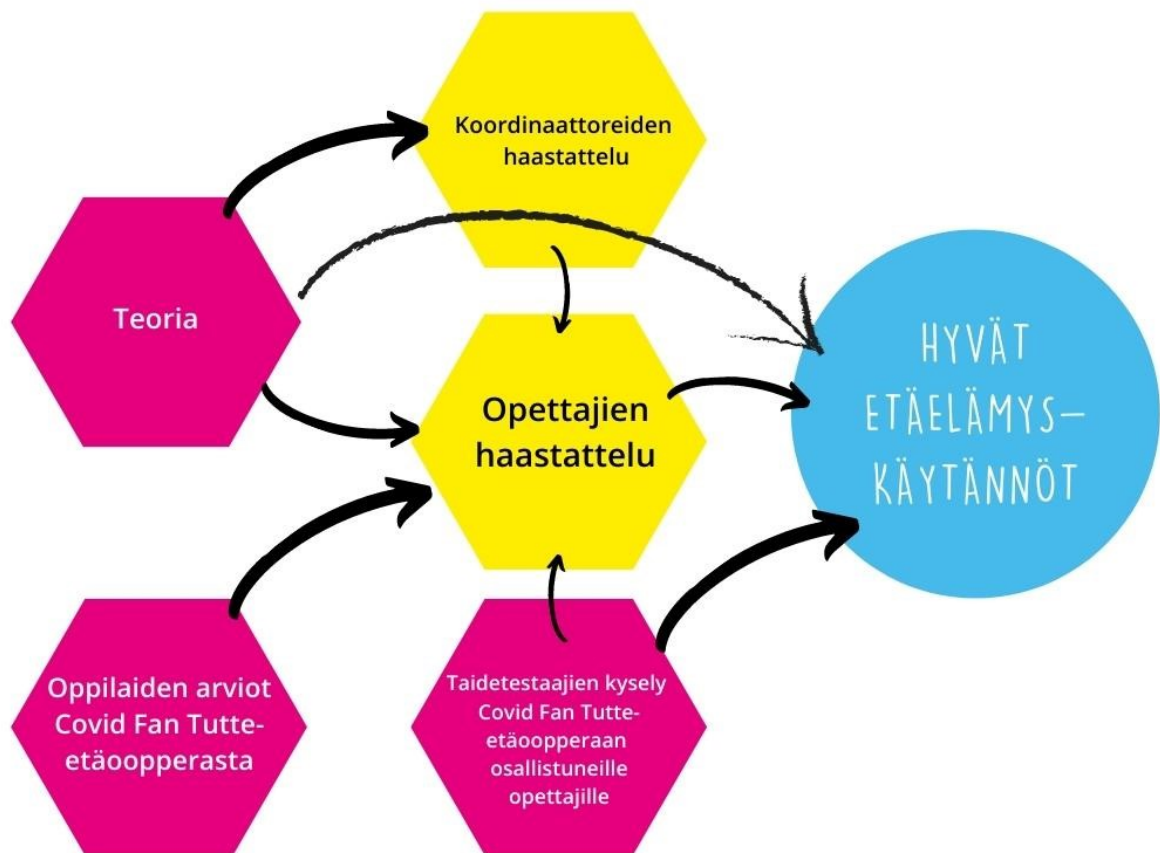
Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota eettisyyteen ja hyvään tutkimustapaan. Koska opettajien rooleja seurattiin läpi tutkimuksen, oli tärkeää, että tutkijan ja tutkittavan välinen luottamus säilyi. Oli siis tärkeää, että opettajat tai koulut eivät olleet tunnistettavissa työn taustalta ja identiteettisuoja säilyy. Koulujen nimien tai paikkakuntien mainitseminen ei tutkimuksessa olisi muutenkaan mielestäni ollut tarpeellista. Haastatteluvaiheessa koulut siis vain numeroitiin. Näin tutkimuskohteita voitiin tarkastella mahdollisimman objektiivisesti. Haastattelujen materiaaleista vastasin itse, eikä niitä luovutettu ulkopuolisille. Haastattelumateriaalit hävitettiin asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. (Ojasalo, ym. 2015, 48–49; Tuomi ym. 2002, 150–151; Vilkkä 2021, 103, 115–118.)

Koska haastattelurunko oli jaettu teemoihin, haastattelun litterointi toteutettiin suoraan äänitteiltä teemojen alle. Teemojen sisällä toteutettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Näin saatiin etäoopperakokemuksesta ja siihen valmistautumisesta tiivistetty kuvaus, joka voitiin kytkeä laajemmin Taidetestaajat-toimintaan ja aiheesta löytyvään teoriapohjaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Teemoista edettiin tyypittelyyn, aiheiden pilkkomiseen ja pelkistettyjen ilmausten löytämiseen. Aineiston analyysin seuraavassa vaiheessa pilkotusta ja luokitellusta aineistosta etsittiin yhdistäviä tekijöitä, joista muodostettiin alaluokkia. Alaluokat yhdistettiin uusiksi yläluokiksi, jolloin löydettiin pääotsikot sekä opinnäytetyön tuotoksiin että kehittämisideoihin. (Hirsjärvi ym. 2014, 143–152; Tuomi ym. 2002, 105, 122–127.)

Lopullisiksi pääotsikoiksi hyvien etäelämyskäytäntöjen osalta muodostuivat: esityksen sisältö ja muoto, esimateriaalit, elämyksellisyys, jatkomateriaalit, motivointi, asenteet, tarpeet sekä noviisit. Nämä osa-alueet löytyvät sekä julisteesta että videosta. Kehittämisideoiden yläluokiksi muodostuivat esityksen valinta, esi- ja jatkomateriaalit, motivointi, noviisien huomioiminen sekä taideidentiteetti.

Opinnäytetyön tuotokset siis pohjautuivat teoriasta, opettajien haastattelusta sekä Taidetestaajien toteuttamasta opettajakyselystä esiin tulleisiin löydöksiin (kuvio 2). Työssä suoritettiin ensimmäisenä koordinaattoreiden haastattelu, jonka kysymykset pohjautuivat teoriaan. Tästä alkukartoituksesta esiin nousseet aiheet vaikuttivat opettajille suunnattuun teemahaastatteluun. Teemahaastatteluun ja sen sisältöön vaikuttivat myös teoria, Taidetestaajien toteuttama Covid Fan Tutte-opettajakysely sekä oppilaiden antaman arviot Taidetestaajat-sovelluksessa. Hyvät etäelämyskäytännöt-tuotokset koostettiin opettajien haastattelusta, Taidetestaajien toteuttaman opettajakyselystä sekä teoriasta tehtyjen löydösten pohjalta.

Tätä aineistojen yhdistämistä kutsutaan myös aineistotriangulaatioksi. Aineistoja yhdistettiin, jotta tutkimuskohteesta saataisiin monipuolisempi kuva. Monimetodisuudella haluttiin syventää tulkintaa ja ymmärrystä asioista, jotka vaikuttavat etäelämyksen onnistumiseen. Opinnäytetyössä aineistokokonaisuudet koottiin osin siten, että edellinen aineisto ohjasi seuraavan aineiston kokoamista. Kaikki kuviossa 2 esitetyt aineistot ovat siis jatkuvassa suhteessa toisiinsa ja aineistoja tarkastellaan tutkimusongelmasta käsin. (Vilkkä 2021, 101–103.)

Kuvio 2. Opinnäytetyön aineistojen vaikutukset toisiinsa.

6 AINEISTO JA SEN ANALYYSI

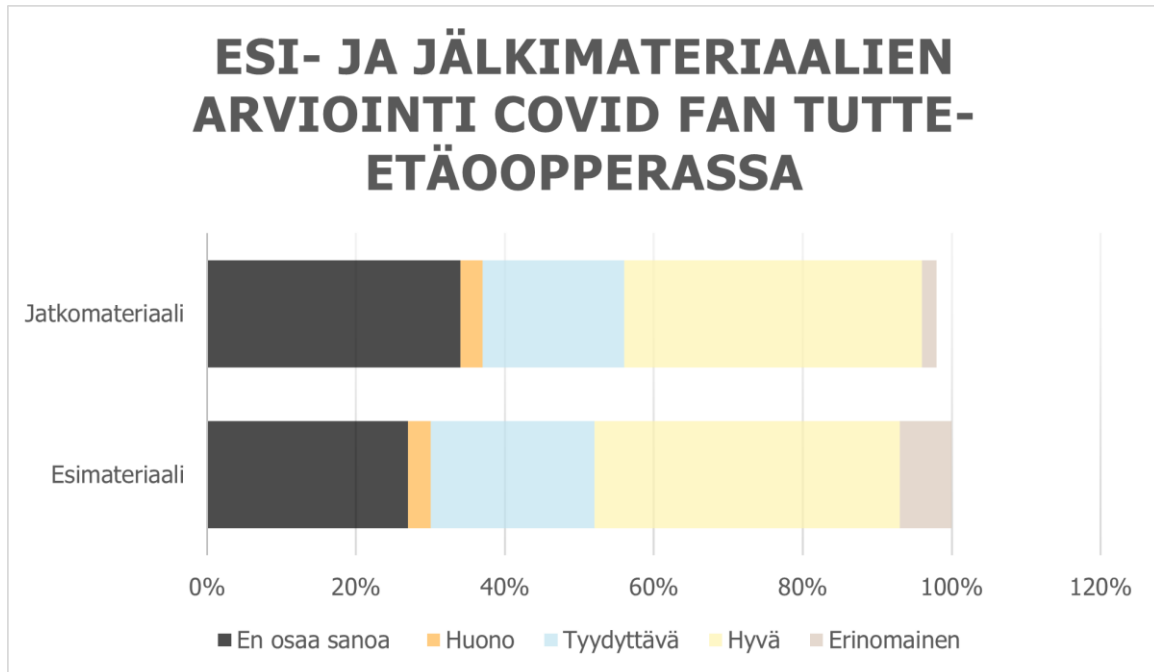
6.1 Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton kysely Covid Fan Tutte-etäoopperasta

Covid Fan Tutte-etäelämykseen osallistuneille kouluille ja opettajille toteutettiin nettikysely alkusyksystä 2021. Kyselyn toteutti Taidetestaajat ja se tehtiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Kysely lähetettiin kaikille opettajille, jotka olivat olleet mukana viime vuoden Taidetestaajat-toiminnassa. Kyselyn vastausprosentti oli 6 % ja siihen vastasi 198 opettajaa eri puolilta Suomea. Kyselyn vastausprosenttiin vaikutti suurelta osin se, että osa opettajista oli vaihtanut koulua tai ei enää opettanut kahdeksaslukkalaisia. Vaikka vastausprosentti oli matala, kyselystä saatiin arvokasta tietoa etäelämyksiin liittyen.

Koska kysely toteutettiin opinnäytetyöstä erillisenä kokonaisuutena, en osallistunut itse sen toteuttamiseen. Poimin kyselystä opinnäytetyön kannalta oleelliset asiat ja aineistoon mahdollisesti liittyvät kysymykset ja tarkastelen niitä syvemmin. Avoimissa kysymyksissä ryhmittelin vastauksia haastatteluun valikoituneisiin teemoihin ja koostin niistä päälinjat aineistoa varten.

Kyselystä selvisi, että suurin osa, 73 % vastaajista, oli katsonut Covid Fan Tutte-etäoopperan oman luokkansa kanssa. 13 % katsoi etäoopperan koulun kanssa ja 11 % kyselyyn vastanneista ei katsonut oopperaa lainkaan. Vain 3 % katsoi oopperan yksin kotona. Vastaajista 30 % oli katsonut etäoopperan suorana ja loput tallenteena. Suurin osa vastaajista eli 74 %, piti esityksen ajankohtaa erinomaisena tai hyvänä. Vain 6 % piti ajankohtaa huonona.

89 % vastaajista piti esityksestä tiedottamista erinomaisena tai hyvänä. Ainoastaan 2 % piti tiedotusta huonona. Taidetestaajien julkaisema Elämysopas sai vastaajilta hyvän arvion: 9 % erinomainen, 49 % hyvä, 17 % tyydyttävä ja 1 % huono. Melko suuri osa, 24 %, ei kuitenkaan osannut sanoa, mitä mieltä Elämysoppaasta oli eli tieto ei välttämättä ollut saavuttanut opettajia. Esi- ja jälkimateriaaleja (kuvio 3.) vastaajat pitivät pääosin erinomaisina, hyvinä tai tyydyttävänä. Noin 1/3 ei osannut sanoa mielipidettään tai arvioida näitä materiaaleja lainkaan. Heräsi kysymys, oliko esi- ja jälkimateriaaleihin tutustuttu lainkaan.

Kuvio 3. Esi- ja jälkimateriaalien arviointi Covid Fan Tutte-etäoopperassa Taidetestaajien teettämän kyselyn mukaan.

Kyselyssä vain 9,5 % vastaajista ei pitänyt kovinkaan tärkeänä sitä, että etäelämyksiä tarjottaisiin jatkossa. Suurin osa, eli lähes 80 %, oli sitä mieltä, että etäelämyksiä olisi tärkeää tarjota myös jatkossa. Avoimissa vastauksissa kerrottiin, että parasta etäelämyksessä oli oppilaiden mahdollisuus tutustua uuteen vaikeasti tavoitettavaan taidemuotoon. Positiiviseksi asiaksi kyselyssä arvioitiin myös se, ettei teos ollut sidottu aikaan tai paikkaan, vaan jokainen sai toteuttaa etäelämyksen oman aikataulunsa ja tilansa puitteissa. Valmistautuminen etäoopperaan nähtiin kyselyn vastauksissa innostavana, erilaisena ja hauskana. Etäoopperaesitys koettiin kyselyssä ajankohtaisena ja hyvänä. Vastauksissa 9 opettajaa myös mainitsi, että pitkän matkan poisjääminen oli etäelämyksessä positiivinen asia.

Ooppera nähtiin osassa vastauksista sopimattomana sisältönä nuorille tai vähintäänkin haasteellisenä taidelajina lähestyä. Erityisen negatiiviseksi asiaksi koettiin esityksen liian pitkä kesto. Etäelämyksen ei myöskään koettu korvaavan live-elämystä. Eräs vastaaja tiivistä etäelämyksen negatiiviset puolet näin:

“Etäelämyksessä poistuu lähes kaikki se, mikä on kahdeksaluokkalaisille tärkeää. Matka, hieno rakennus ja vieraassa paikassa oleminen sekä aito elämys ja kokemus.”

Yksi kyselyyn vastannut myös kaipasi oppilaille parempaa mahdollisuutta vaikuttaa etäelämyksen sisältöön.

Kyselyssä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä etäoopperaa edeltäneistä valmisteluista. 56 % (110) vastaajista oli tehnyt jotain esivalmisteluja ennen etäoopperaa. 8 vastaajaa ei ollut tehnyt minkäänlaisia valmisteluja luokan kanssa. Monet olivat keskustelleet oopperasta ja tehneet esimateriaaleja luokan kanssa. Pieni osa, 19 kysymykseen vastannutta, mainitsi valmistaneensa tarjoiluja, koristelleensa luokkaa tai tehneensä muita valmisteluja. Yhtenä avoimena kysymyksenä oli se, miten etäelämyksiä voitaisiin toteuttaa muulla tavoin kuin striimattuna. Suurin osa koki striimauksen hyvänä vaihtoehtona, mutta myös perinteisiä live-esityksiä kouluille ja vuorovaikutteisuutta oppilaiden kanssa toivottiin enemmän.

6.2 Alkukartoitus avoimen ryhmähaastattelun avulla

Opinnäytetyö aloitettiin alkukartoituksella Taidetestaajat-koordinaattoreille. Kartoitus toteutettiin avoimen ryhmähaastatteluna Zoomissa. Ryhmähaastattelusta esiin nousseet löydökset vaikuttivat myöhemmin opettajille suunnatun teemahaastattelun sisältöön ja kysymyksiin.

Koordinaattoreilla oli selkeä käsitys siitä, minkälaisia esi- ja jälkimateriaaleja taidelaitokset tarjosivat. Keskustelussa korostui yleisötyön, kohderyhmän ja noviisiuden huomioonottaminen tärkeys. Keskustelussa nousi esiin opettajien merkitys taidekokemukseen valmistautumiseen ja kokemiseen. Myös alueelliset erot kouluissa ja taidelaitoksissa mainittiin. Koordinaattoreiden haastattelusta sain teoreettista viitekehystä puolistrukturoitujen haastattelujen teemoihin. Vaikka haastattelu käsittelikin pitkälti live-elämyksiä, oli saatua informaatiota helppo hyödyntää myös etäelämyskokemuksen tutkimiseen. Esimerkiksi etäoopperakokemus sisältää pitkälti samoja elementtejä Taidetestaaja-vierailusta kuin live-vierailukin. Koordinaattoreiden haastattelun perusteella muokkasin opettajien haastattelukysymyksiä vastaamaan enemmän Taidetestaajien tarvetta.

Koordinaattoreiden haastattelun mukaan on tärkeää selkeyttää taidevierailun tavoitteita. Kokemuksen onnistumista voidaan mitata esimerkiksi tavoitteiden saavuttamisella. On kuitenkin eri asia asettaa tavoitteeksi ”taiteen kokeminen” kuin esimerkiksi ”taiteesta pitäminen”. On tärkeää

jäsennellä yksityiskohtaisesti ja selkeästi, miksi taidevierailu tehdään ja mitkä ovat sen tavoitteet. Haastattelussa nousi myös useasti esiin livetapahtuman retkikokemuksen tärkeys oppilaan kokonaisvaltaisessa kehityksessä. Retkikokemuksen syntyminen ja toimiminen vieraammassa ympäristössä koettiin yhtenä tärkeimpänä antina Taidetestaajat-toiminnassa.

6.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu opettajille

Opinnäytetyön toinen aineisto kerättiin puolistrukturoidun haastattelun avulla. Haastattelun kohteena olivat opettajat. Haastatteluihin valikoituneet koulut löysin analysoimalla Covid Fan Tutte-etäoopperan taidearvioista koottua Excel-tiedostoa (Taidetestaajat Covid Fan Tutte-etäoopperan taidearviot 2021). Oppilaiden antamista arvosanoista laskin keskiarvon koulukohtaisesti ja valikoin koulut, jotka olivat antaneet oopperalle parhaat arvosanat. Analysoinnista jätin suoraan pois ne koulut, joissa arvioita oli annettu alle 5. Tämä siksi, koska halusin saada vertailuun suurin piirtein samankokoisia luokkia. Hyvin pienissä luokissa keskiarvon vaihteluväli oli myös suurempi, mikä taas olisi hankaloittanut keskiarvojen luotettavaa vertailua ja mahdollisesti vääristänyt tuloksia. Jäljelle jäi 11 koulua. Näiden koulujen arvioiden keskiarvo oli suurempi kuin 3,6. Arvioita etäoopperasta annettiin yhteensä 4403 kappaletta Taidetestaajat-sovellukseen. Tämä on melko vähän, sillä tallennetta oli katsottu yli 15000 kertaa (Keskinen 2021).

Haastattelupyynnö lähetettiin alussa 11 koululle. Myöntäviä vastauksia haastattelupyynnöihin saatiin lopulta viidestä koulusta. Osa kouluista kieltäytyi haastattelusta tai osa ei kokenut olevansa soveliaita haastattelun kohteeksi. Haastatteluun suostuneiden koulujen opettajien kanssa sovittiin varsinaiset haastatteluajat suoraan sähköpostitse. Haastattelut toteutettiin koulukohtaisesti Zoomissa ja ne kestivät 40–65 minuuttia. Yksi haastattelu toteutettiin parihaastatteluna, neljässä muussa se toteutettiin yksilöhaastatteluna. Haastattelun runko on liitteenä (liite 3.).

Opettajille suunnatussa haastatteluaineistosta nousi vahvasti esiin se, että Taidetestaajat-toimintaan oltiin erittäin tyytyväisiä: palaute oli lähes 100 % positiivista. Toiminnan toivottiin jatkuvan. Osalla opettajista oli kokemusta toiminnasta usean vuoden ajalta. Etäelämys oli haastattelujen perusteella tervetullut vaihtelu koulujen korona-arkeen. Opettajien ennakoasenne etäoopperaa kohtaan oli ennen esitystä melko vaihteleva. Osalle opettajista kyseinen ooppera oli tuttu ja osa taas yllättyi positiivisesti. Kaiken kaikkiaan jokaisella haastatteluun osallistuneista opettajista oli jäänyt positiivinen kuva etäelämyksestä ja myös oopperasta taidelajina. Myös oppilaiden kerrottiin suhtautuneen etäoopperaan positiivisesti.

Kaikissa haastatelluissa kouluissa Taidetestaajat-vierailuun suhtauduttiin johdon ja muiden opettajien taholta myönteisesti. Etäelämykseen saatiin resursseja ja järjestelyille varattiin aikaa. Haastatelluissa kouluissa suurin osa ryhmistä oli pienryhmiä tai normaalia pienempiä ryhmiä, joka koettiin helpottavan etäelämykseen valmistautumista. Pienemmän ryhmän kanssa koettiin aikataulutuksen, tarjoilujen valmistamisen, keskustelun ja ylipäättään koordinoinnin olevan helpompaa kuin suuremmissa ryhmissä, joissa oppilaita, opettajia ja oppiaineita on enemmän. Osa haastatelluista opettajista kertoi myös, että isommissa tai koko koulun kattavissa ryhmissä esivalmisteluja tai keskusteluja ei välttämättä käyty lainkaan. Tällöin taidekokemus jäi oppilaille irralliseksi ja mahdollisesti myös negatiiviseksi kokemukseksi. Tämä voi myös selittää sen, miksi suurimmista kouluista annetut arvosanat etäoopperalle olivat keskiarvoa alhaisemmat (Taidetestaajat Covid Fan Tutte-etäooppera taidearviot 2021).

Kaikissa haastatelluissa kouluissa oli valmisteltu etäoopperaa huolella keskustelujen, esimateriaalien ja muun valmistautumisen avulla. Luokkaa oli muokattu, säkkituoleja tuotu luokkaan, leivottu tai suunniteltu muut tarjoilut, keskusteltu ja koristeltu luokkaa. Kaikissa luokissa haettiin etäelämyspäivältä erityisyyttä. Tarjoiluina luokissa oli esimerkiksi makeita ja suolaisia herkkuja, cocktail-tyylisiä pikkuannoksia, jäätelöä, kahvia ja itsevalmistettuja herkkuja. Yksi opettaja mainitsi tarjoilujen olleen yksi kannustin oppilaille, jotta he jaksavat seurata etäelämyksen kokonaan läpi. Kaikki haastateltavat mainitsivat istumapaikkojen, istuma-asennon ja vapaan liikkumisen luokassa olleen myös yksi tärkeä osa päivän erityisyyttä. Kolmessa luokassa tuolit oli vaihdettu sohvaan tai säkkituoleihin. Yksi opettaja mainitsi koristelleensa luokkaa esitystä varten. Etäelämyspäivä poikkesi normaalista monin tavoin. Kaikissa luokissa ei näitä kaikkia valmisteluja oltu tehty, mutta kaikissa luokissa oli tehty useampia valmistelevia tehtäviä.

Kaikki haastateltavat kertoivat valmistelujen ja tehtävien valinnan lähtökohtana olevan nimenomaan oppilaat. Jokainen haastateltava sovelsi annettuja esi- ja jälkimateriaaleja luokalleen sopiviksi. Opettajat kuvailivat pohtivansa oppilaita motivoivia asioita ja heitä innostavia näkökulmia.

Osa kouluista oli katsonut esityksen suorana 21.4.2021 ja toiset taas tallenteena itselleen sopivana aikana, itselleen sopivina kokonaisuuksina. Tällä ei näyttänyt olevan merkittävää vaikutusta oppilaiden antamiin arvosanoihin. Haastatelluissa korostui pikemminkin opettajan suhde

oppilaisiin, hänen ryhmänohjaustaitonsa, muutoin toimivat käytänteet sekä oppilaiden yksilökohtaiset oppimiskyvyt. Haastatelluista opettajista yksi oli aineenopettaja, muut opettivat useita aineita. Tämä saattaa osin selittää tutkituista luokista saatuja tuloksia.

Haastatteluissa ilmeni, että lähes kaikilla haastateltavilla ryhmäkoko etäelämyksen katsomistilanteessa oli suhteellisen pieni tai hyvin pieni. Tämä voi myös olla yksi syy miksi juuri nämä luokat olivat antaneet etäelämykselle hyvät arvosanat sekä positiivista kirjallista palautetta. Nuorten sosiaaliset suhteet ja esitystilat vaikuttavan arvioon, ja pienessä ryhmässä esimerkiksi nämä esityksen ulkopuoliset häiritsevät tekijät on minimoitu. (Falk ym. 2012, 85–86, 91.) Toisaalta sosiaalinen kanssakäyminen ja ryhmään kuulumisen tunne on suurelle osalle nuorista taidekokemuksen tärkein anti (Taidetestaajat webinaari 1 2021).

Jatkomateriaaleista ja Taidetestaajat-sovelluksesta haastateltavat antoivat hyvää palautetta. Sovellus koettiin sopivan yksinkertaiseksi ja visuaaliseksi. Oppilaat ja opettajat täyttivät sovelluksen mielellään. Jatkomateriaaleissa Taidetestaajat korostavat erityisesti vuorovaikutusta ja keskustelua oppilaiden kanssa. Haastatellut opettajat olivat näin myös tehneet. Jokaisessa luokassa oli etäelämyksestä keskusteltu kerran tai useammin. Osa oli myös palannut tallenteeseen osana keskustelua ja etsinyt teoksesta keskustelua herättäneet kohdat. Jokainen opettaja oli toteuttanut vuorovaikutusta omalla, luokalle sopivalla tavalla. Tallennetta pidettiin hyvänä työkaluna, ja kahdessa haastattelussa ehdotettiin tallenteen saamista myös livevierailujen yhteyteen, jolloin teokseen olisi luontevaa ja helppoa palata koulussakin vierailun jälkeen. (Karimäki-Nuutinen & Keskinen 2021.) Haastatelluissa kouluissa etäelämyskokemukset olivat siis sisältäneet vahvaa vuorovaikutusta opettajan ja oppilaiden välillä.

Lähes kaikki haastatteluun osallistuneet opettajat mainitsivat etäelämyksen onnistumisen kannalta tärkeäksi seikaksi valmistelut sekä Taidetestaajien tarjoaman bingotehtävän. Tämän kaltainen kevyt, visuaalinen ja hieman pelillinenkin tehtävä koettiin miellyttäväksi ja motivoivaksi niin opettajille kuin oppilaille. Vaikuttaisi siltä, että tämän kaltaisilla pienillä osallistavilla elementeillä etäelämyksestä saadaan henkilökohtainen ja voimakkaammin vaikuttava kokemus.

Etäelämystä pidettiin hyvänä, joskaan ei fyysistä vierailua täysin korvaavana vaihtoehtona. Fyysisen vierailun eduiksi nähtiin etenkin matka ja retkikokemuksen syntyminen nuorille sekä kaikki muu, mitä matkan aikana koetaan: luokahuoneen ulkopuolelle meneminen nähtiin aina positiivisena asiana. Jokaisessa haastattelussa mainittiin livevierailun palkitsevuus ja uuden kokemuksen riemu oppilaille. Livevierailu nähtiin ikään kuin porttina maailmalle.

Opettajien näkökulmasta etäelämykselle nähtiin kuitenkin myös useita etuja ja hyötyjä. Haastatteluisissa todettiin kahden fyysisen taidevierailun tekemisen saattavan olla yllättävän työläs tehtävä opettajalle saman lukuvuoden aikana: etäelämys voisi tuoda sopivan “kevennetyn” vaihtoehdon toisen vierailun toteuttamiselle. Opettajat kokivat etäelämyksen helpommaksi tai yhtä helpoksi toteuttaa kuin live-elämyksenkin. Lisäksi etävierailu koettiin helpommaksi linkittää opintoihin kuin livevierailu. Etäelämyksen hyödyksi kahdessa haastattelussa mainittiin lisäksi muun muassa tehokkaampi ikäryhmän tavoittaminen, yhdenvertaisuus sekä kielellisen ja fyysisen esteettömyyden huomioiminen: esteettömyys ja mahdolliset ongelmatilanteet koettiin olevan helpommin huomioitavissa tutussa ympäristössä. Juuri tästä syystä etäelämys voisi olla opettajalle huomattavasti stressittömämpi vaihtoehto kuin livevierailu.

Haastatteluisissa kysyttiin myös etävierailuun sopivasta sisällöstä. Jokaisessa haastattelussa nousi esiin korona-ajan kuormittavuus nuorille ja siksi sisällön hauskuus, keveys sekä viihteellisyys koettiin tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Kolme opettajaa mainitsi retkikokemuksen Taidetestaajat-vierailun päätavoitteeksi, ei siis itse taidevierailua vai taidelajiin tutustumista. Saman löydöksen teki myös Tarja Pääjoki (2021). Pääjoki ehdotti vierailun tiukempaa liittämistä opetussuunnitelmaan. Taidetestaajat onkin jo vastannut tähän tarpeeseen luomalla Taidevierailu <3 ops-tietopakettin (Taidevierailu <3 ops 2021). Haastatteluisissa opettajat kokivat esitykseksi valikoituneen Covid Fan Tutte-oopperan muun muassa hauskaksi, yllättäväksi, rikastuttavaksi, innostavaksi, ainutlaatuiseksi, elämykselliseksi ja mielenkiintoiseksi. Lähes kaikki haastateltavat olivat oopperan sisällöstä positiivisesti yllättyneitä ja kertoivat myös oppilaiden pitäneen teoksen huumorista ja ajankohtaisuudesta.

Etäelämys koettiin haastatteluisissa myös hyvänä valmistelevana kokemuksena varsinaista Taidetestaajat-vierailua ajatellen. Haastatelluissa kouluissa etäelämykseen olivat osallistuneet pääasiallisesti myös seitsemäsluokkalaisten, omana ryhmänään tai osana kahdeksaluokkalaisten etäelämystä. Etäelämys koettiin useammassa haastattelussa laajemman taidekokemuksen mahdollistajaksi kouluissa.

Sekä oppilaiden että opettajien sosiaaliset tarpeet sekä motivointi taidevierailun aikana nousi esiin. Opettajat näkivät, että sekä heitä että oppilaita parhaiten palveleva etäelämys olisi viihteellinen ja kepeä. Yleisesti toivottiin samaistumispintaa nuorille, esimerkiksi julkisuudesta tutun esiintyjän avulla. Haastatelluista opettajista esimerkiksi kaksi ehdotti, että esimerkiksi julk-

kisnäyttelijä voisi ottaa esityksen jälkeen ryhmäkuvia nuorten kanssa, jolloin taidevierailun elämyksellisyys ja kokemus olisivat nuorelle henkilölle vieläkin henkilökohtaisempia ja merkityksellisempiä.

Keskiarvona katsottuna valikoitujen koulujen mieliala parani hieman 56:sta 63:een (Taidetestaajat Covid Fan Tutte-taidearviot 2021). Haastattelusta ei selviä, näkyikö lievä mielialan nousu oppilaiden työskentelyssä. Hyvin todennäköisesti kohonnut mieliala on kuitenkin vaikuttanut etäelämyksestä Taidetestaajat-sovellukseen annettuihin hyviin arvosanoihin.

Haastatteluihin osallistuneista opettajista moni oli ottanut etäoopperassa Talin ja Steinerin (2006) luokitteleman ”osallistuvan” roolin. Opettajat toimivat aktiivisesti kokemuksen aikana, he auttoivat oppilaita ymmärtämään aihetta, he keskustelivat oppilaiden kanssa ja esittivät tarkentavia kysymyksiä. Kaikissa luokissa oli keskusteltu oopperasta sekä ennen että jälkeen etäelämyksen. Moni opettaja oli myös itse hyvin innostunut etäoopperamahdollisuudesta ja koki esityksen miellyttävänä ja hauskana. Opettajien roolilla ja asenteilla näyttäisi aineiston perusteella olevan positiivista vaikutusta oppilaiden antamiin arvosanoihin.

Opinnäytetyön kannalta keskeisiä kysymyksiä olivat etäoopperaan valmistautuminen ja etäelämyskokemus kokonaisuutena. Haastattelun löydösten perusteella voisi sanoa, että valmistautuminen vaikuttaa nähtävästi positiivisesti oppilaiden antamiin arvosanoihin. Yhdessä koulussa esimateriaalit oli tehty vasta etäoopperan jälkeen. Voi myös pohtia, onko annettujen materiaalien järjestyksellä välttämättä merkitystä taidekokemuksen onnistumisen kannalta.

Opettajien omalla taidesuhteella ei näyttänyt olevan yhteyttä valmisteluihin tai etäelämykseen suhtautumiseen, mikä on hieman ristiriidassa aiemmin esitettyjen teorioiden kanssa. Opettajista suurin osa harrasti taidetta ja kulttuuria vapaa-ajallaan vähän, jonkin verran tai suhteellisen paljon. Toki aineisto on sen verran pieni, että suuria johtopäätöksiä tästä ei voida tehdä.

Tuloksia saattaa vääristää se, että esi- ja jälkimateriaaleja ei aina osattu erottaa toisistaan. Haastatteluissa esimerkiksi tuli usein ilmi se, että materiaaleja oli käytetty ristiin ja kullekin luokalle ja opettajalle sopivalla tavalla. Tarkkaa rajanvetoa materiaaleille ei välttämättä oltu tehty, eikä se välttämättä ole edes tarpeellista. Elämysopas oli osalle haastatelluista vieras tai se ei noussut keskusteluissa esiin lainkaan.

Valikoiduissa kouluissa oppilaiden antamat arvosanat olivat keskiarvoa korkeammat. He myös olivat kommentoineet erityisen positiivisesti etäelämyskokemusta ja itse esitystä. Tämä toki

saattaa vääristää haastatteluaineistosta saatua tulosta ja on vaikea todistaa, kumpi oli ensin: huolellisesti tehty valmistelu ja opettajan positiivinen asenne ja rooli vai oppilaiden myötämie- linen suhtautuminen oopperaan ja sitä kautta korkeammat arvosanat. Haastatteluaineiston pe- rusteella kuitenkin voisi esittää, että opettajan asenne, huolellinen valmistautuminen ja jälkikä- sittely sekä pienet ryhmäkoot voivat olla avaintekijöitä onnistuneeseen etäkokemukseen. Val- mistautuminen näyttäisi vaikuttavan positiivisesti etäelämyskokemukseen.

Koska kouluja ja haastateltavia opettajia oli niukasti, ei aineiston perusteella voida tehdä suuria yleistäviä päätelmiä. Monet haastattelusta esiin nousseet asiat ovat kuitenkin toistuneet myös kyselyssä, koordinaattoreiden haastattelussa sekä muissa Taidetestaajista tehdyissä tutkimuk- sissa. Oppinäytetyön löydökset siis omalta osaltaan tukevat jo aiemmin tehtyjä löydöksiä ja vahvistavat olemassa olevia mielikuvia.

7 HYVÄT ETÄELÄMYSKÄYTÄNNÖT

“Huono taide matki elämää, eikä tuonut siihen mitään lisää.”

Kari Hotakainen: Tarina (2020)

Onnistunut etäelämys on monen asian summa ja riippuvaista monien eri toimijoiden saumattomasta yhteistyöstä. Vaikka Taidetestaajat-toiminnassa teoksesta tai esityksestä ei lähtökohtaisesti ole välttämätöntä pitää, tulisi itse taidevierailun kuitenkin olla positiivinen kokemus, jotta kokija palaisi taiteen pariin myös tulevaisuudessa. Koulun arki, opettajan henkilökohtainen innostuneisuus ja sen hetkiset ajalliset resurssit, käytetyn teknologian toimivuus, esityksen luonne ja mahdollinen tallenne vaikuttavat kaikki kokonaisuuteen. Nälkäisenä ja väsyneenä parhaimpaan esitys ei tunnu mukavalta.

Onnistuneelle etäelämykselle on aineiston perusteella löydettävissä tärkeimmät ja usein toistuvat pääkohdat: esityksen tulee olla nuorille sopiva ja tarkoin valittu; esi- ja jälkimateriaalin tulee olla motivoivaa ja mielellään visuaalista; esitykseen on valmistauduttava huolellisesti, oman luokan erityispiirteet huomioiden; opettajan motivaatiotaso, rooli ja asenteet ovat korostuneen merkittävä osa onnistunutta elämystä; esityksen jälkikäsitteily esimerkiksi sovelluksen ja keskustelujen kautta on merkittävä osa kokonaisuutta; ryhmäkoot ja oppilaiden yksilölliset tarpeet on huomioitava; ja yleisön huomioiminen erityisesti noviisin näkökulmasta on suotavaa.

Alun perin opinnäytetyön tuotos piti olla pelkässä posterimuodossa. Koska kehittämistyön perusteella oli kuitenkin selvää, että motivoivin materiaalin muoto on video, tuotos toteutettiin myös videomuodossa (liite 5.). Visuaaliset elementit, fontit ja värit saatiin käyttöön Taidetestaajilta, jolloin työ oli yhtenäinen muun Taidetestaajat-materiaalin kanssa. Työt suunniteltiin Canva-ohjelmalla. Videon lisäksi työstä toteutettiin myös A4-muotoinen juliste (liite 4.). Tuotos viimeisteltiin tiiviissä yhteistyössä Taidetestaajat-koordinaattoreiden ja -työntekijöiden kanssa ja tuotoksia paranneltiin useampaan otteeseen.

Videota ja julistetta luodessa huomioitiin informaatiomuotoilun perusteet ja visuaalisen muotoilun merkitys tiedon välityksessä. Esitystavaksi haluttiin informaatiomuotoilun kultaisen säännön mukaisesti valita muoto, joka olisi mahdollisimman selkeä, totuudenmukainen ja tar-

peeksi informatiivinen. (Koponen, Hildén & Vapaasalo 2016, 15–32, 82–115.) Myös haastateltujen opettajien toiveet tukivat informaatiomuotoilun peruseriaatteita: heistä yksikään ei toivonut pitkiä teorialukstejä.

Informatiivisuutta päätettiin lisätä videoon myös ääniraidan avulla. Ääniraita äänitettiin mieheni, Vesa Ojaniemen, studiolla. Hän miksasi ääniraidan ja ääniefektit videoon toiveideni mukaisesti. Ääniraidan sisältö tukee videon sisältöä ja nostaa opinnäytetyössä tehtyjä löydöksiä esille. Videossa huomioitiin myös saavutettavuusvaatimukset (Ihatsu 2019) ja siihen lisättiin vaihtoehtoinen tekstitys YouTuben tekstitysohjelmalla.

Videon sisällössä tavoiteltiin konkreettisia esimerkkejä ja toimintatapoja, jotta opettajien olisi mahdollisimman helppo toteuttaa etäelämyskokonaisuus oppitunneilla. Opettajia motivoi erityisesti ryhmän tarpeiden huomioiminen ja elämyksen mahdollistuminen (Falk ym. 2012). Siksi videossa esiteltiin myös asenteita, tarpeita ja oppilaita mahdollisesti motivoivia elämyksellisyiden elementtejä. Näiden avulla koottiin yhteen aineistosta nousseita asioita, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen opettajien motivoimisesta ja hyvistä etäelämyskäytännöistä.

Taidetestaajissa taidevierailun voisi ajatella prosessimaisena kokonaisuutena, polkuna kohti hyvää etäelämystä. Lopulliseen tuotokseen koostettiin tästä prosessista visuaalinen kokonaisuus (kuvio 4), jossa mallinnettiin etäelämystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyön aineiston pohjalta hyvät etäelämyskäytännöt tiivistettiin viiteen osioon: tarkasti valittuun teokseen, laadukkaisiin esi- ja jälkimateriaaleihin, yleisön huomioimiseen ja motivointiin, huolelliseen valmistautumiseen oppilaiden kanssa sekä elämyksellisyyden elementteihin.

Kuvio 4. Visuaalinen mallinnus etäelämyksen kokonaisuudesta.

Kävin marraskuussa 2021 teatteriesityksessä. Teos oli Red Nose Companyn RÉvolution. Esi-tyksen aikana kiinnitin erityistä huomiota elämyksellisyyteen ja sen aikaansaamiseksi käytettyihin keinoihin. Toki kokemus on aina subjektiivinen, mutta tärkeimpänä asiana koin erityisesti itse esityksen. Lisäksi arvaamattomuus ja ennakoimattomuus olivat merkittävä osa koke-
mustani. Tämän kaltaista yllätyksellisyyttä voisi mielestäni etäelämyksiin tuoda esimerkiksi valmistelemalla etäelämystilaisuuden toiselle luokalle. Myös tämän havainnon halusin esitellä tuotoksissa, sillä näkisin sen tuovan toivottua “retkikokemusta” myös etäelämykseen.

Tuotokset ovat sovellettavissa yleisluontoisesti myös kaikille etäelämystä toteuttaville tahoille, oli kyse Taidetestaajat-toiminnasta tai luokassa yleisesti toteutettavasta etäesityksestä. Tilaaja oli tyytyväinen opinnäytetyön lopputuotoksiin ja he kokivat ne tarpeellisiksi toiminnassaan. Esimerkiksi video haluttiin saada mahdollisimman nopeasti jalkautettua kentälle.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA POHDINTA

Taidetestaajissa on nähty hyvin paljon vaivaa, jotta taidekokemus ja –vierailu olisi mahdollisimman onnistunut elämys. Monia oppaita, opettajien tukimateriaaleja sekä taidelaitoksia tukevia ohjeita on julkaistu useita. Taidetestaajat-toiminta on vakiintunut osaksi suomalaista yhteiskuntaa, kulttuurikasvatussuunnitelmia ja koulujärjestelmää. Taidetestaajien henkilökunta ja koordinaattorit ovat ammattitaitoisia, ja heillä on ymmärrystä kokonaisuudesta ja siihen vaikuttavista lukuisista yksityiskohdista. Taidetestaajien toimintakenttä on monine oppilaitoksineen ja kulttuuriorganisaatioineen kuitenkin niin laaja, että kehitettävää löytyy.

Myös opettajien motivoimiseksi Taidetestaajissa on tehty paljon. Opettajien avoimista vastauksista kuitenkin kuului läpi, että kiireisen kouluarjen keskelle ei haluta kyselyitä, haastatteluita tai laajaa materiaalipakettia, vaan selkeät, laadukkaat ja helposti lähestyttävät materiaalit, jotka ovat suoraan käytettävissä. (Taidetestaajat Covid Fan Tutte-opettajakysely 2021.)

Taidetestaajat-toimintaa on lähivuosina laajamittaisesti kehitetty ja kartoitettu useilla tutkimuksilla (vrt. Hartman ym. 2020, Pääjoki 2021). Ehkä tästä löytyy yksi syy, miksi osa opettajista ei ollut lainkaan innostuneita haastatteluun. Myös syksyn ajankohta, koronan aiheuttamat epävarmuudet ja lisäksiireet koulun arjessa olivat varmasti yksi syy suhteellisen heikkoon haastatteluhalukkuuteen. Mahdollisesti myös jokin muu yhteydenottoväylä tai –tapa olisi voinut toimia tehokkaammin.

Kokonaisvaltaisen ja vaikuttavan taide-elämyksen tarjoaminen nuorille on yksi Taidetestaajien päätavoitteista (Taidetestaajat 2021a). Jotta striimatut esitykset eivät jäisi vain pinnalliseksi ja tyhjiksi kokemuksiksi, olisi mielestäni panostettava ennen kaikkea elämyksellisyyteen ja sen mahdollistamiseen. Tämä vaatii paitsi taidelaitoksilta myös Taidetestaajilta uudenlaisia näkökulmia, ennakkoluulotonta asennetta ja elämysosaamista. Uskoisin, että paneutumalla opettajien motivointiin ja hyviin etäelämyskäytänteisiin Taidetestaajat voivat kehittää omaa toimintaansa.

Koska onnistunut etäelämys näyttäisi teorian ja haastatteluiden perusteella olevan pitkälti kiinni työstä ja valinnoista ennen varsinaista etäelämystä, koottiin kehittämissuhteet myös taidelaitoksille ja Taidetestaajille. Kehittämissuhteet liittyvät aineistoista tehtyihin löydöksiin esityksen sisällön, esi- ja jälkimateriaalien sekä taidelaitosyhteistyön osalta. Kehittämissuhteet haluttiin saada mahdollisimman konkreettiseen muotoon, jotta niiden jalkauttaminen käytäntöön olisi mahdollisimman vaivatonta.

Esi- ja jälkimateriaalien sisältö on tärkeässä asemassa etäelämyksien onnistumisessa. Käsitteiden mukaan taidelaitokset saivat melko vapaat kädet esi- ja jälkimateriaalien toteuttamiseen. Jotta esi- ja jälkimateriaalit olisivat mahdollisimman motivoivia, niin oppilaille kuin opettajillekin, voisi Taidetestaajissa mielestäni kiinnittää suurempaa huomiota materiaalien sisällölliseen ohjaukseen.

Taideorganisaation näkökulmasta Taidetestaajat-toiminnan voi nähdä hyödyllisenä työkaluna, jolla tavoittaa uutta ja kulttuurista muutoin kiinnostumatonta yleisöä. Kulttuuriin ja taiteeseen entuudestaan välinpitämättömästi suhtautuvien ihmisten tavoittamisen on todettu olevan erityisen hankalaa. Tämänkaltaisen uuden yleisön saavuttaminen ja motivoiminen voisi olla yksi porkkana taidelaitoksille esi- ja jälkimateriaalien kehittämiseksi ja myös Taidetestaajat-yleisöä palveleviksi (Lindholm 2015, 28–29, 64–72).

Opettajien motivointia taas voitaisiin kehittää tarjoamalla heille selkeitä kannustimia. Uudenlaisen sisällön tarjoaminen nimenomaan opettajille voisi sitouttaa opettajia myös esi- ja jälkimateriaalien toteuttamiseen ja taidevierailuihin yleisesti. Mallia voisi ottaa esimerkiksi Helsingissä lastenkulttuurikeskuksissa on toteutetusta tavasta, jossa taidekursseille osallistuneille opettajille on materiaalien lisäksi tarjottu vuosittaisia koulutuspäiviä sekä vaihtuvateemaisia kulttuurikursseja. Näiden kurssien avulla opettajat ovat voineet löytää keinoja integroida taide opetustilanteisiin (Westerholm 2008, 49). Ajattelisin, että Helsingin lastenkulttuurikeskuksien toiminnassa on paljon samankaltaisuuksia kuin Taidetestaajat-toiminnassa. Siellä toteutetuissa malleissa on onnistuttu motivoimaan ja sitouttamaan opettajat siten, että opettajat haluavat tehdä käytännön järjestelyjä ja osallistumiselle olevat esteet raivataan ”hinnalla millä hyvänsä”. Annantalon julkaisussa lehtori Elisa Helin mainitsee, ettei järjestelyjen tekeminen ole aina helppoa, mutta se maksaa vaivan moninkertaisesti takaisin. (Annantalo 2008, 45.)

Elämyksellisyys, osallistavuus ja digitaalisuus ovat olleet trendejä tapahtuma-alalla jo useita vuosia (Tapahtumien trendibarometri 2015; Messukeskus 2020). Mielestäni erityisesti taidelaitosten, mutta myös Taidetestaajien, tulisi olla valmiita tähän kehitykseen. Uskon, että striima- tuille elämyksille on huomattava kysyntä myös korona-ajan jälkeisessä tulevaisuudessa.

Digitalisaatio ja sosiaalisen median mukanaan tuoma kuluttamisen nopeus asettavat taiteen ja kulttuurin haastavaan asemaan. Samassa tulilinjassa ovat myös Taidetestaajat ja taideorganisaatiot. Ilman taidekokemuksia nuorten taidesuhde saattaa jäädä osin tai kokonaan kehittymättä. Tällöin pahimmassa tapauksessa olemme tulevaisuudessa tilanteessa, jossa meillä ei ole

lainkaan taiteen ja kulttuurin kuluttajia. (Taskinen & Ryti 2019, 66; Sederholm 2007, 148) Viihdemedian, virtuaalitodellisuuden, elämyksellisyyden ja esimerkiksi pelillisyyden valjastaminen taidekasvatuksen, taiteen ja kulttuurin tavoitteisiin voisi mielestäni pienentää norsunluutornia, jossa kulttuuri toisinaan majailee (vrt. Dewey 2010; Westerlund ym. 2011). Tähän ongelmaan etäelämykset tuovat oman, pienen panoksensa.

Taidetestaajat toimivat yhteistyössä isompien taideorganisaatioiden kanssa. Tämä on toki luonnollista, sillä yleisökapasiteetin ja toiminnan tulee olla tarpeeksi suurta, että se pystyy vastaanottamaan suurikokoista kahdeksaluokkalaisten yleisöä. Tämä toimintamalli rajaa kuitenkin monta pienempää toimijaa pois, joista osalla olisi ketterämmät toimintamahdollisuudet tarjota esimerkiksi juuri etäelämyksiä. Monet pienemmät toimijat ovat korona-aikana myös kehittäneet etäelämyskonsepteja toimiviksi ja osallistaviksi kokonaisuuksiksi.

Taidetestaajat-toiminnan yksi tavoite on pyrkiä voittamaan kaikki osallistumiseen liittyvät esteet, joita kahdeksaluokkalaisten voi olla. Esteiksi luetellaan muun muassa asuinpaikka, äidinkieli tai fyysinen este. (Hartman ym. 2020,100.) Etäelämys toimii vaihtoehtona fyysiselle elämykselle tämän tavoitteen saavuttamisessa. Etäelämyksissä esimerkiksi logistiikka vähenee ja saavutettavuus osin paranee. Etäisyys taidelaitoksen ja koulun välillä saattaa olla satoja kilometrejä, mutta verkkoyhteydet ovat kaikkien saavutettavissa. Etäelämys parantaa siis alueellisia tasa-arvotavoitteita (Mäkinen 2021). Uskoisin, että etäelämykset myös lisäävät kustannustehokkuutta ja auttavat koulujen vähäisten resurssien tehokkaampaa kohdentamista. En näkisi mitään syytä, miksi Taidetestaajat ei tulevaisuudessa lähtisi tarjoamaan myös etäelämysmahdollisuutta omalle, ainutlaatuiselle yleisölleen.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet täyttyivät pääosin. Tutkimuksen avulla voidaan ymmärtää paremmin taiteenkokijoita, ja sen avulla saadaan uutta tietoa siitä, miten etätaidekokemuksesta saataisiin positiivinen, sekä miten kävijöitä osallistettaisiin ja motivoitaisiin. Mikäli aiheesta haluttaisiin tehdä laajamittaisia johtopäätöksiä, tulisi sitä tutkia suuremmalla otoksella.

Opinnäytetyössä tekemäni löydökset tukevat aiempien tutkimusten tuloksia esimerkiksi valmistautumisen, opettajan roolin ja motiivoinnin suhteen. Valitut menetelmät osoittautuivat haastavaksi kokonaisuudeksi hallita. Jälkeenpäin pohdittuna, aiheesta olisi voinut saada samankaltaista tietoa myös pienemmällä aineistolla (Vilkkä 2021, 102). Uskon kuitenkin, että hyvien etäelämyskäytänteiden selvittäminen auttaa Taidetestaajat-toiminnan kehittämisessä ja mahdollisen etäelämyksen linkittämisessä osaksi fyysisiä taidekokemuksia.

LÄHTEET

- Anderson, David, Kisiel, James & Storksdieck, Martin 2006. Understanding teachers' perspectives on field trips: Discovering common ground in three countries. *Curator: the museum journal* 49(3): 365–386.
- Annantalo 2008. taidevoimaa! Annantalon taidekeskus. Helsinki 2008. S. 45.
- Covid Fan Tutte 2021. Viitattu 9.9.2021. <https://oopperabaletti.fi/ohjelmisto-ja-liput/covid-fan-tutte/>
- Dewey, John 2010. Taide kokemuksena. *Niin & näin* 2010. S. 49–53, 73.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere 1998. S. 93.
- Falk, John & Dierking, Lynn 2012. The museum experience revisited. Walnut Creek, California: Left coast press. S. 85–91, 267.
- Gigle 2021. Viitattu 11.10.2021. <https://gigle.shop/blog/webinaari-6-10-2021-digielamyksen-tuotteistaminen-vieraana-virtuaalitaikuri-joni-pakanen>
- Hartman, Maaria & Laine, Sofia 2020. Nuorten taidevierailukokemukset ja kulttuurinen osallisuus Taidetestaajat-hankkeessa. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 224. Tiede. S. 21–22, 100–103, 108–109.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Sinikka 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Oy 2014.
- Hotakainen, Kari 2020. Seppo Puttosen kirjailijavieraina Kari Hotakainen. 52:15–53:16. Viitattu 20.9.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=1It7F--VaPA>
- Häkkinen, Päivi & Juntunen, Merja & Laakkonen, Ilona 2011. Tulevaisuuden oppimisympäristöt? Yksilölliset ja yhteisölliset oppimisen tilat. Teoksessa Pohjola, Kirsi (toim.) Uusi koulu- Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylän yliopistopaino 2011. S. 51–61.
- Ihatsu, Jukka 2019. Saavutettavuusdirektiivin vaikutukset videoiden tekstityksiin. Viitattu 7.12.2021. <https://spoken.fi/saavutettavuusdirektiivi/>
- Kalhama, Pilvi & Vartiainen, Pekka 2006. Johdanto: Kulttuuri inhimillisenä toimintana ja tuotantona. Teoksessa Kalhama, Pilvi & Vartiainen, Pekka (toim.). Kulttuurista kasvua- näkökulmia kulttuurikasvatukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 10. S. 7.
- Karimäki-Nuutinen, Sanna & Keskinen, Joonas 2021. Siat-taidenäyttelystä ja kahdeksaluokkalaisten Taidetestaajat-vierailuista Seinäjoen taidehallissa. Viitattu 15.11.2021. <https://taidetestaajat.fi/news/siat-taidenayttelysta-ja-kahdeksaluokkalaisten-taidetestaajat-vierailuista-seinajoen-taidehallilla>
- Keskinen, Joonas 2021. Covid Fan Tutte-etäoopperan raportti. Ei julkaistu.
- Kolb, David A. 1984. *Experiential learning. Experience as the source of learning and development.* P T R Prentice Hall, New Jersey.

- Kolu, Siri 2016. Lasten kanssa kulttuuritapahtumiin. Teoksessa Jalkanen, Katja & Savolainen, Aino-Maria (toim.) Korot kopisten- Käytännön opas kulttuuriviidaksoon. Avain 2016. S. 130–136.
- Koponen, Juuso & Hildén, Jonatan & Vapaasalo, Tapio 2016. Tieto näkyväksi. Informaatio muotoilun perusteet. Aalto-yliopiston julkaisusarja 2016. Taide+ muotoilu+ arkkitehtuuri 1/2016. S. 82–115.
- Lindholm, Arto 2015. Ei-kävijästä osalliseksi. Teoksessa Lindholm, Arto (toim.) Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki 2015. S. 28–29, 64–72.
- Lindholm, Arto 2015b. Johtopäätökset: voiko ei-kävijöitä osallistaa? Teoksessa Lindholm, Arto (toim.) Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki 2015. S. 136–149.
- Martin, Mari 2017. Lastenkulttuurikeskukset osallisuutta tuottamassa: Huoltajien taustat ja kokemukset taide- ja kulttuurikasvatukseen osallistumisen määrittäjinä. Helsinki: CERADA. S. 5–6, 46.
- McDonald, Hargreaves & Miell 2002. What are musical identities, and why are they important. Viitattu 24.11.2021. S. 4. https://www.researchgate.net/publication/252461217_What_are_musical_identities_and_why_are_they_important
- McLeod, Saul 2020. Maslow's hierarchy of needs. Viitattu 20.10.2021. <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Mäenpää, Panu 2015. Ei-kävijästä osalliseksi. Teoksessa Lindholm, Arto (toim.) Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki 2015. S. 87–96.
- Mäkinen, Maria 2021. Digitaalisesta sisällöstä etäelämykseksi. Miten luoda digitaalisesta taidesisällöstä yhteinen etäelämys koulussa? Viitattu 9.10.2021. https://taidetestaajat.fi/liite-tiedostot/Digitaalisesta_sisa%CC%88llo%CC%88sta%CC%88_eta%CC%88ela%CC%88mykseksi.pdf
- O'Toole, John & Adams, Ricci-Jane & Anderson, Michael & Burton, Bruce & Ewing, Robyn 2014. Young Audiences, Theatre and the Cultural Conversation. Dordrecht: Springer. S. 9.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy. S. 48–49, 104–135.
- Ooppera ja baletti 2021a. Taidetestaajien ja Suomen kansallisoopperan Covid Fan Tutte-etäooppera. Vimeo-videopalvelu. Viitattu 26.8.2021. <https://vimeo.com/536694427>
- Ooppera ja baletti 2021b. Oppimateriaalia kouluille Covid Fan Tutte-oopperaan. Viitattu 3.12.2021. <https://oopperabaletti.fi/yritykset-ja-ryhmat/kouluille/oppimateriaalia-kouluille-covid-fan-tutte/>
- Partanen, Anna-Riitta 2019. Vaikka se oli leikkiä, musta tuntu ihan oikeesti. Teatteri oppimisympäristönä peruskoulussa. Teoksessa “Ystävänä yleisö” Airaksinen, Raija & Mertanen, Milla Minerva & Virtanen, Pirjo (toim.). Suomen teatteri ry 2019. S. 97–99.

- Pääjoki, Tarja 2021. Kristallikruunuja ja samettiverhoja: Koulut ja taidetoimijat yhteistyössä Taidetestaajat-hankkeessa. Kokos 9. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. Verkkojulkaisu. S. 94–117. https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7275/Kokos_09_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rusanen, Sinikka & Kuusela, Mirva & Rintakorpi, Kati & Torkki, Kaisa 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Lasten keskus ja kirjapaja Oy 2014. Helsinki. S. 12–25.
- Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Yliopistopaino Oy. Helsinki 2009. S. 3.
- Sederholm, Helena 2007. Taidekasvatus- samassa rytmissä elämän kanssa. Teoksessa ”Taide keskellä elämää” Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka (toim.). Keuruu: Like 2007. S. 143–149.
- Seirala, Viivi 2012. Eläköön taidekasvatus! Kuntaliiton verkkojulkaisu. Helsinki: Suomen kuntaliitto. S. 9.
- Stenius, Nena 2008. Teatterin magiaa! Teoksessa taidevoimaa! Annantalon taidekeskus. Helsinki 2008. S. 23.
- Suomisanakirja 2021. Viitattu 2.11.2021. <https://www.suomisanakirja.fi/el%C3%A4mys>
- Suomen kulttuurirahasto 2021. Kasiluokkalaisista Suomen suurin oopperayleisö. Hankeuutiset. Suomen kulttuurirahasto 20.4.2021. Viitattu 26.8.2021. <https://skr.fi/ajankohtaista/kasiluokkalaisista-suomen-suurin-oopperayleiso>
- Taidetestaajat 2021a. Viitattu 22.6.2021. <https://www.taidetestaajat.fi/info>
- Taidetestaajat 2021b. Etäelämys- Covid Fan Tutte-ooppera. Viitattu 3.9.2021. <https://arviot.taidetestaajat.fi/arviot/teokset/605b4c1df8900903e29a07c1>
- Taidetestaajat <3 ops 2021. Viitattu 22.6.2021. Verkkojulkaisu. https://taidetestaajat.fi/liitetiedot/TTsyda%CC%88nOPS_2021.pdf
- Taidetestaajat Covid Fan Tutte-taidearviot 2021. Excel-tiedosto. Ei julkaistu.
- Taidetestaajat Covid Fan Tutte-opettajakysely 2021. Excel-tiedosto. Ei julkaistu.
- Taidetestaajat etiketti 2020. Verkkojulkaisu. Luettu 4.8.2021. https://taidetestaajat.fi/liitetiedot/Taidetestaajat_etiketti_16.09.2020.pdf
- Taidetestaajat materiaalipaketti Covid Fan Tutte 2021. Word-tiedosto. Ei julkaistu.
- Taidetestaajat webinaari 1. Tarja Pääjoki- Taidetestaajan taidekokemuksen tukeminen 2021. Verkkojulkaisu 11.1.2021. Viitattu 6.7.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=f2hdCHJIWI>
- Tal, Tali & Steiner, Laura 2006. Patterns of teacher-museum staff relationships. School visits to the educational centre of a science museum. Canadian journal of math, science & technology education 6(1). S. 25–46.
- Tapahtumien trendibarometri 2015. Tapahtuma-alan trendibarometrin tulokset. Viitattu 21.8.2021. <https://www.tapahtumantekijat.fi/fi/blog/tapahtumien-trendibarometri>

- Taskinen, Jaana & Ryti, Helena 2019. Taiteilija ja yleisötyö. Yleisötyön tavoitteista tänä maailman aikana. Teoksessa "Ystävänä yleisö" Airaksinen, Raija & Mertanen, Milla Minerva & Virtanen, Pirjo (toim.). Suomen teatterit ry 2019. S. 65–74.
- Toivanen, Tapio 2007. Huippukokemus. Teoksessa "Taide keskellä elämää" Bardy, Marjatta & Haapalainen, Riikka & Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka (toim.). Keuruu: Like 2007. S. 121–129.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi 2002 S.105, 122–127, 150–151.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2014. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi 2014. S. 87–89, 162.
- Messukeskus 2020. Tapahtumamarkkinoinnin trendit 2020. Viitattu 30.8.2021. https://b2b.messukeskus.com/tapahtumamarkkinoinnin-trendit-2020?fbclid=IwAR2fMc-ZvwO_Syo2FRkEoLzT_OT4Me4I_N7X4o3_PMGQSurDA7RQIS1fChBA
- Uniarts 2019. Kahdeksaluokkalaiset ovat vaativa taideyleisö, mutta Taidetestaajat-hanke koetaan tärkeänä. Uniarts uutiset 1.10.2019. Viitattu 5.7.2021. <https://www.uniarts.fi/artikkelit/uutiset/kahdeksaluokkalaiset-ovat-vaativa-taideyleiso-mutta-taidetestaajat-hanke-koetaan-tarkeana/>
- Unicef 2021. Lapsen oikeuksien sopimus- koko teksti. Artikla 31. Viitattu 9.9.2021. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Vihersaari, Heli 2016. Taide työväliseksi. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK. Soveltava taide. Viitattu 24.9.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120515/Vihersaari_Heli.pdf?sequence=1
- Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. PS-Kustannus 2021. S. 74–79, 101–103, 115–118, 153–161.
- Westerholm, Hanna 2008. Kulttuurikurssit. Teoksessa taidevoimaa! Annantalon taidekeskus. Helsinki 2008. S. 49.
- Westerlund, Heidi & Väkevä, Lauri 2011. Kasvatuksen taide ja kasvatus taiteeseen. Teoksessa "Taiteen jälki: Taidepedagogiikan Polkuja Ja Risteyksiä" Teatterikorkeakoulu & Eeva Anttila (toim.). Helsinki Teatterikorkeakoulu 2011. S. 37–53.

HAASTATTELUT:

- Koponen, Susanna & Muotio, Elina & Niemensivu, Anni & Pelttari, Anne & Victorzon Mereca 2021. Taidetestaajat-koordinaattorit. Zoom-haastattelu 6.8.2021. Haastattelija: Margit Ojanieni.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko, Taidetestaajat-koordinaattoreille suunnattu avoin haastattelu

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Haastattelurunko, opettajille suunnattu puolistrukturoitu teemahaastattelu

Liite 4. Hyvät etäelämiskäytännöt- juliste

Liite 5. Hyvät etäelämiskäytännöt-videolinkki

Liite 1. Taidetestaajat-koordinaattoreille suunnattu avoin haastattelu

Esittele opinnäytetyön aihe

Mitä ajattelette aiheesta?

Mitä tutkimuksia tai toimenpiteitä on jo tehty?

Mitä teistä tulisi tehdä?

Mikä teidän näkökulmastanne motivoi opettajia eniten?

Kertokaa motivoivista käytänteistä? Esimerkkejä?

Kertokaa etkoista? Millaisia ne ovat?

Kertokaa jatkoista? Millaisia ne ovat?

Kertokaa Taidetestaajat-toiminnasta käytännössä?

Muuta?

Liite 2.

Opinnäytetyö Covid Fan Tutte-etäooperaan valmistautumisesta- Saateteksti kouluille

Olen kulttuurituotannon opiskelija Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja selvitän opinnäytetyösäni hyviä etäelämiskäytänteitä. Työn tilaajana toimii Taidetestaajat ja tulosten avulla kehitämme erityisesti opettajille suunnattua materiaalia.

Järjestän ryhmähaastattelun Covid Fan Tutte-etäooperaan osallistuneista opettajista niille, joiden luokan oppilaat antoivat elämykselle hyvän arvosanan. Haastattelu toteutetaan etänä Zoom-palvelussa ja siihen olisi hyvä varata aikaa noin 1–1,5 h. Haastattelut ovat koulukohtaisia ja niiden ajankohdat sovitaan opettajien kanssa yhdessä. Tarkoituksena on selvittää, miten etäooperaan valmistauttiin ja näkykö valmistautuminen oppilaiden antamissa arvosanoissa. Haastattelun ja muun aineiston pohjalta tuotan ”Hyvät etäelämiskäytännöt”-posterin, joka toimii apuna tulevissa Taidetestaajien etävierailuissa.

Koulut ja haastateltavat numeroidaan opettajien ja oppilaiden anonymiteetin turvaamiseksi. Koulun tai haastateltavien nimet eivät tule esille teksteistä.

Olisin erityisen kiitollinen ajastanne tutkimuksen suhteen. Jokainen haastatteluun osallistuva opettaja antaa arvokasta tietoa opinnäytetyön kannalta.

Olisiko koulullanne mahdollisuutta osallistua haastattelututkimukseen teille sopivana ajankohtana? Voimme sopia tarkemman ajankohdan ja käytännöt puhelimitse ensi viikolla.

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstä! Pyydän vastausta XXX mennessä.

Ystävällisin terveisin

Margit Ojaniemi, kulttuurituotannon opiskelija, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Margit.ojaniemi@humak.fi, 040-xxxxxxx

Joonas Keskinen, hankepäällikkö, Taidetestaajat

Joonas.keskinen@lastenkulttuuri.fi

Liite 3.

Puolistrukturoitu ryhmähaastattelu Covin Fan Tutte-etäoopperaan osallistuneille, valikoiduille opettajille (noin 1–1,5 h/ haastattelu)

Haastattelurunko:

SUHTAUTUMINEN

- Millaisella mielellä te opettajat lähditte etäelämykseen?
- Oliko ooppera teille tuttua?
- Oletteko vierailleet Kansallisoopperassa livenä?
- Kulutatteko kulttuuria vapaa-ajalla?
- Oletteko osallistuneet pandemian aikana muihin etäelämyksiin esim. vapaa-ajalla tai luokan kanssa?
- Mitä ainetta opetat? Koulun koko? Luokan koko? (jos ei tule muuten selville)

VALMISTAUTUMINEN, ETÄELÄMYSTÄ ENNEN

- Kertokaa omin sanoin, miten koulussa valmistauduttiin etäoopperaan?
- Oliko koululta tarpeeksi resursseja etäelämykseen valmistautumiseen?
- Miten rehtori tai muut opettajat suhtautuivat etäoopperaan ja siihen valmistautumiseen?
- Kuka toimi organisoijana etäoopperan valmisteluissa? (opettaja, rehtori, oppilaat, tiimi..?)
- Oliko teillä tarjoiluja? Koristeluja?
- Oliko mielestänne informointi riittävää? Jos ei, mitä kaipasitte lisää?
- Mitä materiaaleja teillä oli käytössä ennen taidevierailua?
- Teittekö etkot-materiaaleja? Millaisia?
- Pelillisuus! Videot! Selkeä sovellus? Miten pelillisuus tukisi tätä?
- Minkälainen materiaali motivoi teitä opettajina eniten?
- Minkälaiset tavoitteet teillä oli vierailun suhteen? Mitä lähdette hakemaan?
- Mikä tieto hyödyttäisi koulua ja teitä eniten etävierailun onnistumisen kannalta? Mitä tietoa jätitte kaipaamaan?

KÄYTÄNTÖ JA ETÄOOPPERA

- Kertokaa omin sanoin, etäooppera kokemuksesta.
- Järjestettiinkö koululla isompi eventti etäoopperasta?
- Katsoitteko esityksen suorana 21.4. vai tallenteena jälkepäin?
- Millaisessa tilassa etäoopperaa katsottiin? Esim. luokka, liikuntasali, sohvat, säkkituolit...
- Oliko koko koulu mukana?
- Miten oppilaat suhtautuivat?
- Toimiko tekniikka?
- Liittyikö koulullanne itse tilaisuuteen, jotain erityistä? Esim. keskustelua, muuta extraa..

ETÄELÄMYKSEN JÄLKEEN

- Mitä tapahtui etäoopperan jälkeen? Omin sanoin.
- Teittekö jatkot-materiaaleja?
- ARVIOINNIN ANTAMINEN: miten koette sovelluksen? Onko yksilöllistä? Miten tähän motivoisi? Toimisiko pelillisuus tässä?

- Jäittekö kaipaamaan muita materiaaleja, joita työstää vierailun jälkeen?
- Millaisia ajatuksia etäoopperasta heräsi?
- Palasitteko etäoopperaan tai siitä nousseisiin aiheisiin jälkeen päin?
- Mitkä aineet oli helppo linkittää etäelämykseen?
- Jos olette vierailleet Taidetestaajat-vierailuilla aiemmin, osaatteko verrata etävierailua ja live-vierailua keskenään?

KOKONAISUUS/TULEVAISUUS/MUUTA

- Kuvailkaa koko etävierailukokemustanne kolmella sanalla!
- Työmäärää ajatellen, miten koitte etäoopperan kokonaisuutena?
- Olisiko etäelämyksille tarvetta tulevaisuudessa?
- Millainen etäelämys palvelisi koulua/ oppilaita parhaiten?
- Mitkä asiat vaikuttivat etäelämyksen kokonaisuuteen mielestänne positiivisesti? Mitkä taas negatiivisesti?
- Toivelistat tulevaisuuden Taidetestaajat vierailusta!?

Liite 4. Hyvät etäelämiskäytännöt-juliste.

HEI OPETTAJA!

Sinun roolisi etäelämysissä on todella tärkeä. Toimit portinvartijana taide-elämyksen ja oppilaiden välillä.

Muista että myös sinun on tarkoitus nauttia elämyksestä.

Onnistunut etäelämys on monen asian summa ja riippuvaista monien eri toimijoiden saumattomasta yhteistyöstä.

Taide-elämyksen voi nähdä matkana kohti onnistunutta kokemusta.

ELÄMYKSEN ELEMENTIT

mielentila osallisuuden tunne tarjoilut
seura tunnelma tila
valmistautuminen
virittäytyminen ainutlaatuisuus
vuorovaikutus

1. KÄY KATSUMASSA
TAIDETESTAAJAT-JÄRJESTELMÄSTÄ
TEILLE TARJOTTU TAIDESISÄLTÖ

2. ETKOT LÖYDÄT
TAIDETESTAAJAT-
JÄRJESTELMÄSTÄ

**TAIDE-

TESTAAJAT**

HYVÄT
ETÄELÄMYSKÄYTÄNNÖT

**KONST-

TESTARNA**

Valmistelkaa elämystä
YHDESSÄ OPPILAIDEN JA
MUIDEN LUOKKIEKSI
KANSSA

3. LISÄÄ RIPAUS
ELÄMYKSELLISYYTTÄ

ASENTEET JA TARPEET

Jokaisella ihmisellä on oma käsitys taiteista ja kulttuurista. Vaikka taidelaji olisi meille uusi, meillä on siitä mielikuva ja ajatuksia. Pohdi hetken, mistä pidät ja mistä et? Mikä ehkä ohjaa asenteitasi?

Nälkä, vessahätä, turvattomuus tai muu epämuukavuus saattavat häiritä taidekokemusta. Tee siis olostasi mahdollisimman mukava!

4. NAUTTIKAA
ELÄMYKSESTÄ!

5. MUISTA JATKOT
JA ARVIOINTI!

LISÄTIETOA AIHEESTA
LÖYDÄT TAIDETESTAAJIEN
ETÄELÄMYS-OPPAASTA
WWW.TAIDETESTAAJAT.FI

SUOMEN
LASTEN-
KULTTUURI-
REKRUUTIN
LIITTO

Svenska
kulturfonden

SUOMEN
KULTTUURIRYHMÄ-
OYKSIÖ

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIO

HUMAK®

Hyvät etäelämyskäytännöt-juliste on osa Margit Ojanien opinnäytetyötä.

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Liite 5. Linkki Hyvät etäelämyskäytännöt-videoon: [Hyvät Etäelämyskäytännöt, Opinnäytetyö Margit Ojaniemi](#) (videossa tekstitys)

